

BIBLIOGRAFIA DE JOAQUIM MARIA BOVER DE ROSSELLÓ, INTENT D'APROXIMACIÓ

Quan la Societat Arqueològica Lulliana ens encarregà la redacció del present repertori ¹ mai pretenguérem reunir tota la producció bibliogràfica de Bover. Sabíem que això és impossible, i a més eren necessaris uns mitjans que no estaven al nostre abast. L'objectiu, doncs, es limità a reunir el màxim possible d'informacions bibliogràfiques boverianes tenint en compte tota casta de limitacions.²

Hem procurat donar notícia descriptiva de:

Llibres. Voldríem fossin pocs els que ens hagin passat per malla. Ens alegraria localitzar els que no hem vist mai.

Opuscles. Es quasi segur que de tots els articles publicats a revistes, l'autor en feia edicions a part. Estam per dir que correspon l'edició d'un opuscle a un article de revista.

Cal advertir que l'autor aprofitava les edicions a part i les posteriors reedicions per a corregir, augmentar i perfeccionar el text.

Col·laboracions a revistes. L'investigador trobarà aquí una brevíssima relació d'articles. Urgeix advertir que la premsa mallorquina no ha estat buidada sistemàticament, i molt manco la premsa madrilenya.³

---

¹ Volem ara manifestar el nostre agraïment sincer i cordial a la benemèrita Societat Arqueològica Lulliana que ens ha donat ocasió d'honar la memòria del nostre avantpassat.

² Donam les gràcies a Lluís Alemany i Vich, Maria Ballester de Tormo, Maria Barceló i Crespi, Jaume Cirera i Prim, Baltasar Coll i Tomàs, Geneviève Conradi de Sastre, Santiago Cortès i Forteza, Carles Costa i Salom, Miquel Font i Cirer, Jordi Gayà i Estelrich, Damià Huguet i Roig, Aina Le Senne de Gual de Torrella, Joan Mas i Vives, Josep Massot i Muntaner, Llorenç Pérez i Martínez, Miquel Pons i Bonet, Consuelo de Rojas i Sans de Tejado, Ramon Rosselló Vaquer, Gaspar Sastre i Gelabert, Antoni Sastre de la Torreta, Amadeu J. Soberanas i Lleó, Josep Carles Tous i Prades i Pere Xamena i Fiol per l'ajuda entusiasta en la recerca bibliogràfica. I a Manuel Antoni Ripoll i Billón, d'una manera especial, per haver posat a la nostra disposició la biblioteca del seu padrí de fonts Tomàs Ripoll i Sastre (1907-1971), la de la Llibreria Antiquària Ripoll del carrer de Sant Miquel i la seva pròpia.

³ Com tampoc s'ha tengut ocasió de buidar la immensa obra *Biografía Eclesiástica Completa*. Madrid, Imprenta y Librería de D. Eusebio Aguado, y Barcelona, Imprenta y Librería de D. J. M. de Grau y Cía., 1848-1868, trenta volums.

S'haurien de revisar a fons les hemeroteques de Madrid, i les biblioteques de Ciutat, Maó, Barcelona, Tarragona, València, Perpinyà, Montpeller, Saragossa, Osca, Còrdova, Sevilla, Ecija, Màlaga, Granada, Baena, Huelva, Jerez de la Frontera, Almeria, Múrcia, Montilla, Las Palmas, La Laguna, Santa Cruz de la Palma, Lisboa, París, Londres, Copenhague, Brusselles, Roma, Nàpols, Malta, Amberes, Dunkerque, Besiers, Besançon, etc., llocs de publicacions (memòries, butlletins, revistes, anuaris, almanacs, etc.) de diverses entitats culturals en les que Bover hi participà amb freqüència o esporàdicament.⁴

Bover col·laborà a multitud de revistes i diaris, la majoria no localitzats.⁵ D'una forma especial participà en "El Trono y la Nobleza" de Madrid, de la redacció del qual s'ocupà per alguns anys quasi exclusivament. El "Seminario Pintoresco Español"⁶ i el "Boletín Bibliográfico Español" publicaren adesiara articles seus.

Fou pioner en tractar cert temes com és ara la història de la impremta a Mallorca, les publicacions periòdiques, els aspectes històrics de l'estament noble, etc. Publicà en català, en contra del que es pensava fins ara; emperò, en aquest cas, la seva aportació coneguda és mínima.

Les crítiques de les que actualment n'és objecte o bé són despietades i injustes que no tenen en compte l'època en què visqué (quan els arxius estaven sense catalogar i no existien màquines d'escriure ni fotocopiadores!) i li exigeixen amb greu miopia cronològica una documentació i una interpretació dels fets com si fos un autor del present segle, o bé estan mancades d'un fonament seriós. Són les d'aquells que s'aferren a les nimietats, els detalls, els lapsus, les ínfimes errades de

---

⁴ Bover fou membre de més de cinquanta entitats culturals de fora Mallorca i de l'estranger. Fet que fou ridiculitzat sense misericòrdia per Quadrado i altres catòlics practicants i intransigents. A la vista de l'obra immensa de Bover manuscrita i impresa consideram — i tenint present les imperfeccions humanes — que Bover es féu mereixedor de totes les honors, i molt més.

Existeixen tres relacions publicades de les entitats a on col·laborà vg.: 1, tancada possiblement l'any 1848; 18, edició pòstuma, incompleta, i que cal consultar amb reserves pel que fa a dades i títols; i la certificació notarial de Miquel Font i Muntaner tancada el 28 de novembre de 1850, i que acaba amb el següent text colpidor: "*Y que en los veinte y cinco años transcurridos desde el de 1825 — tenía quinze anys! — en que empezó el señor Bover a desempeñar empleos y comisiones, no ha percibido del Estado ningún sueldo ni remuneración pecuniaria*".

A dites relacions s'hi haurien d'incorporar entre altres, les anotacions de que fou membre de la Societat d'Antiquaris de Londres, de la Societat d'Arqueologia i la Societat Científica i Literària de Besançon.

⁵ Entre ells "El Tiempo", segons consta en el curriculum que trameté el desembre de 1837 a la R. Ac. de Bones Lletres de Barcelona per ser nomenat acadèmic corresponent. Arxiu RABLB Lligall 28, s. n.

⁶ Cf. Vicente Llorens. *El romanticismo español*. Madrid, 1980.

dades o les ràpides descripcions, quan, tal volta, ells han fet minses aportacions a la nostra cultura.

Part de la seva obra resulta, òbviament, caducada. El temps no passa debades. Les modernes tècniques d'investigació científica dins el camp de l'arqueologia, medicina, agricultura, ciències naturals i aplicades, la classificació dels fons dels arxius i la seva posada a l'abast del públic investigador, etc. fan que la seva aportació serveix només — i no és poc! — de testimoni d'una època.

Emperò el gros de la seva obra, el món dels llibres i dels autors, és encara, i per molt de temps, d'una utilitat vigent. Mentres no arribi el llunyíssim dia de la mecanització i el teleprocés a les biblioteques, la consulta dels seus repertoris serà la passa obligada de tot investigador de la cultura balear.

Classificar el material reunit al llarg de més de dos anys a hores perdudes, no ha estat tasca fàcil, per ser les obres molt polivalents. Ho hem solucionat de la forma que hem cregut més entenedora i simple.

0. ASPECTES AUTOBIOGRÀFICS.

0.1. OBRES AUTOBIOGRÀFIQUES.

1. *Títulos del M.I.S.D. Joaquín María Bover*. S. l. [Palma de Mallorca], Imprenta de Pedro J. Gelabert, s. d. [1848?]. 36 f., 1 lám., 585 x 430, apais. Es tracta d'un exemplar únic, segons sembla. Imprès com a obsequi de l'impressor a l'erudit i d'ús privat. L'exemplar està en mal estat i pareix incomplet. Es troba a la BBM.

2. *Real Despacho confirmatorio de la Antigua nobleza e hidalguía del M.I.S.D. Joaquín María Bover*, Madrid, Impr. de D. Alejandro Gómez Fuentenebro, 1857. 45 p. + 21,5 cm., 1 lám. Edició anònima.

Bibl.: BBM.: *Real despacho confirmatorio de la antigua nobleza e hidalguía del M.I.S.D. Joaquín María Bover*. Manuscrit (32 x 23) de: portada més 42 fols numerats a mà, tots amb orla impresa amb espais per a dibuixar-hi escuts; Fol 1r: escut (8 quarters, etc.) de Bover.— Fol 1v: arbre genealògic de Bover (4 generacions); Fol 2: portada amb nom del rei d'armes: D. Luis Vilar Pascual Mocholi; Fol 3: comença la certificària amb la descripció dels llinatges: Bover (f. 7-17) i les seves armes; Rosselló (f. 17v-24r) i les seves armes; Terrassa (f. 24r-27r) i les seves armes; Serra (f. 27v-31r) i les seves armes a peu de pàgina; Berenguer (f. 31-32r) amb les armes a peu de pàgina; Sabater (f. 32v-34r) amb les armes a peu de pàgina; Amengual (f. 34v-36r) amb les armes al peu del f. 35v; Vallespir (f. 36-37v); continua el text de la cer-

tificació de noblesa fins al final (f. 42r) amb les legalitzacions de la firma del rei d'armes.

De la làmina, que representa l'escut d'armes de Bover, se'n féu un tiratge a part.

0.2. EPISTOLARI.

3. Carta dirigida als amics: "*Habiendo logrado tan maligna publicidad...*". Data: *Palma, 23 de julio de 1850*. Seguida de: *Sentencia que ha recaído en la querrela criminal promovida por el Sr. D. Joaquín María Bover contra el encargado de la Imprenta Balear, S. I. [Palma], s. i., s. d. [1850]. 2 f., 32 cm.* Es tracta de la sentència contra Pere Joan Umbert per haver injuriat Bover en els números de "El Tio Tararira".⁷

⁷ "El Tio Tararira". *Periódico quincenal, artístico, literario, satírico, serio, burlesco*. Palma, Imprenta Balear a cargo de P. J. Umbert, 1849. 12 quartos al mes. N.º 1 i 2: 34 cm.; n.º 3 i 4: 32 cm. 4 núms. de: 1, 4 p.; 2, 4 p.; 3, coberta, p. en blanc, 6 p.; 5, 6 p.

Redacció: Francesc Manuel de los Herreros, Gaietà Socias, Joan Bo, Pere d'A. Peña, J. Corradí, Joan Massanet i Ochando, Francisco de P. Torrens i Rafael Castañer, els mateixos de la redacció de "El Balear".

Degut a que la col·lecció completa és extraordinàriament rara oferim un índex del seu contingut.

Número 1: *1.º de julio de 1849*.

"*Acude ó lector frenético...*", p. 1; *Los redactores del Tio Tararira al público*, p. 12-; *El Tio Tararira. "Aunque ya soy viejecillo..."*, p. 2; *A ella*, p. 2-3; *¡Jesús mil veces!*, p. 3-4; *Teatro*, p. 4.

Número 2: *15 de julio de 1849*.

La buena acogida que ha merecido del público el Tio Tararira... p. 1; *Improvisación dedicada a las bellas palmesanas*, p. 1; *Los Sres. D.M.D.O.D. Equis y D. etc.*, p. 1-3; *A mis amigos los Sres. Oficiales del bergantín goleta de guerra 'Ebros'*, p. 3-4; *Teatro*, p. 4; *Anuncios. Un conde en flor, o sea ni literato ni nada...* *Prospecto*, p. 4; *Al meterse el Tio Tararira a escribir...*, p. 4.

Número 3: *31 de julio de 1849*.

Con el plausible motivo del nombramiento de intendentes honorarios de Marina... a... Joaquín María Bover..., coberta. *Que me denuncian!*, p. 1; *Un favor y un disfavor*, p. 1-2; *A los SS. Gefes y oficiales de los cuerpos de guarnición en este plaza*, p. 2-3; *Remitidos. Sres. Redactores del Tio Tararira*. Al final: *Varios mallorquines amantes de su país*, p. 3-4; "*Caro Tio Tararira...*", p. 5; *A un original pedante y ente insignificante. Octava*, p. 5; *Revista teatral*, p. 5-6; *Circo olimpico*, p. 6; *El Historiador Palmesano, periódico de literatura ha fallecido*, p. 6; *Chispazos*, p. 6; *Anuncios. Un conde en flor o sea ni literato ni nada*, p. 6.

Número 4: *15 de agosto de 1849*.

De la Gaceta imperial de La Porraza copiamos lo siguiente: Nos, el excelso, el invicto..., p. 1-2; *Una partida de caza*, p. 2; *Al articulista D. X.*, p. 3; *Puede asegurar el comunicante C. S. del Diario del día...*, p. 3-4; *Epígrama*, p. 4; *En el número anterior insertamos...*, p. 4-5; *El gaditano*, p. 5; *Revista teatral*, p. 5-6; *Circo olimpico*, p. 6; *Chispazos*, p. 6.

Bibl.: Ramón Medel. *Sr. Editor de El Balear*. "El Historiador Palmesano" 347, 10 juliol 1849, p. 3.—C. S. *Tres necios números...* "Diario Constitucional de Palma de Mallorca" 45, 14 agost 1849.—"El Tio Tararira" fou anunciat a "El Balear", 345-350, 8, 9, 10 11, 12 i 13 juliol 1849.

4. Gabriel Llabrés. *Correspondencia de D. Antonio Ramis y Ramis con D. Joaquín María Bover. 1828-1839*. "Revista de Menorca" 1907, p. 33-47, 349, 359; 1908, 282-286, 301-305, 413-419; 1909, 90-93, 242-251, 281-286, 350-356; 1910, 164-169, 193-201, 358-366; 1911, 107-113, 164-168, 201-208, 233-240.

5. José López del Toro. *Intimidaciones entre arqueólogos*. "Boletín de la Real Academia de la Historia" t. CL, gener-març 1962, 54-67. Publica tres cartes de Bover datades a Ciutat (1 juliol 1842, 6 abril i 10 setembre 1843) i adreçades a Basilio Sebastián Castellanos de Losada.⁸ Són tres documents importants per conèixer aspectes humans de Bover.

0.3. EX-LIBRIS.

Signe d'apreci entre el lector i el seu llibre, l'ex-libris sol esser dissenyat, i a vegades dibuixat i gravat, per el propi posseïdor. Per aquest motiu els incloem com a obra boveriana.

6. *Joaquín María Bover de Rosselló*. Tipogràfic, amb decoració clàssica de la segona meitat del s. XIX. Palma de Mallorca, Imp. Gelabert? 60 x 33 mm.

7. *Es de Juaquin Bover*. Xilogràfic. El text, orlat, denota propietat. Palma de Mallorca, Imp. Guasp? 48 x 22 mm.⁹

0.4. ICONOGRAFIA.

Tan sols es coneixen un dibuix, tres gravats i una fotografia del nostre erudit. Els gravats han estat reproduïts a diverses obres. El dibuix i la fotografia han romàs inèdits fins ara i es conserven a la Societat Arqueològica Lulliana. Es publiquen ací per primera vegada.

A) Dibuix a llapis signat per Vallori 1839. Porta arherit un text de Bover: *D. Joaquín M.ª Bover, 1838, por Vallori*. Al dors: text de Bover: *Marco i vidrio 10.22 (?)*.—Autor desconegut: *Costó 3 pts. Su-*

⁸ Sobre la personalitat de Basilio S. Castellanos de Losada vg. José Gómez Pérez *Castellanos de Losada y la Real Academia de Arqueología y Geografía*. "Rev. de Archivos, Bibliotecas y Museos" LXV (1958) 561-567.

⁹ Extret de Manuel Antonio Ripoll Billón. *Exposición de Ex-Libris. Museo de Mallorca. Del 22 de diciembre al 12 de enero de 1978*. Presentación: Guillermo Rosselló Bordoy. Introducción y catalogación: Manuel A. Ripoll. Colección procedente de los fondos de la Librería Ripoll S. I. [Palma], Imagen/70, 1977. Núm. 33, p. 13-14.

basta de Casa Brondo julio 1874.—Joan Llabrés: *Donativo a la Arqueológica de Juan Llabrés.*

B) Gravat signat per J.R.D. Al peu: *D. Joaquín María Bover de Rosselló.*—Amb la capa i la medalla de cavaller de l'Ordre de Sant Joan de Jerusalem.

Reproduït a: D.N.P.D. *Biografía del M.I. Señor D. Joaquín María Bover de Rosselló, dedicada al Excmo. Señor D. Joaquín Francisco Pacheco.* Madrid, Imprenta de Don Baltasar González, 1848; Enrique Gil y Prats. *El caballero sanjuanista D. Joaquín María Bover de Rosselló, escritor mallorquín.* "El Trono y la Nobreza" 1848: 20, 161-162; 21, 168-169.

C) Gravat anònim.—Al peu porta l'escut d'armes amb el lema *Ex scientia nobilitas* i les dues signatures autògrafes *Joaquín María Bover* i *Cleandro Lyrceo* (vg. nota 21).—Amb uniforme de gala de l'Ordre de Sant Joan de Jerusalem.

Reproduït a: *Títulos del M.I.S.D. Joaquín María Bover* (Palma, 1848?); *Nobiliario mallorquín* (Palma, 1850), del qual se'n féu un tiratge a part.

D) Fotografia signada per Virenque amb segell en sec. 5,5 x 9,5 cm.

E) Litografia d'un dibuix a llapis anònim. 9 x 10 cm.

Publicat a una làmina solta (26 x 36) per "El Trono y la Nobleza" amb la llegenda: *Escritores Contemporáneos. 6. D. Joaquín M.^o Bover.*—Amb uniforme de l'Ordre de Sant Joan de Jerusalem.

Els altres escriptors representats són: 1. Francisco Martínez de la Rosa, 2. el Marquès de Molins, 3. Pascual Fernández Baeza, 4. Manuel Azcutia, 5. Basilio Sebastián Castellanos de Losada.

1. ELS GRANS TEMES.

1.1. BIOGRAFIES. BIBLIOGRAFIES.

MEMORIA DE LOS POBLADORES DE MALLORCA

8. *Memoria de los pobladores de Mallorca después de la última conquista por D. Jaime I de Aragón y noticia de las heredades asignadas a cada uno de ellos en el Reparto General de la Isla, sacada de varios códices, historias y documentos inéditos por - - - - -* Palma, Imprenta de los Socios Gelabert y Villalonga. 1838. 8 f. + 171 p., 21 cm. Conté unes cartes de Miquel Ignasi Perelló i J. M.ª Bover.

Bibl.: ¹⁰ "El Guardia Nacional" 20 maig 1839.—Arxiu RABLB Lligall 37, carta de 13 març 1839.

9. *Memoria de los pobladores de Mallorca después de la última conquista por D. Jaime I de Aragón y noticia de las heredades asignadas a cada uno de ellos en el Reparto General de la isla de varios códigos, historias y documentos inéditos por - - - - -* Palma, Ed. Mallorquina de Francisco Pons, 1947, 216 p., cm. (Biblioteca Balear, 11). Començà la publicació en fascicles el juny de 1947 i concluí l'octubre de dit any.

10. *Memoria de los pobladores de Mallorca publicada antes por uno de los editores (D. - - - - -) y corregida y notablemente aumentada ahora por él mismo.* In: *Historia General del Reino de Mallorca escrita por los cronistas D. Juan Dameto, D. Vicente Mut y D. Gerónimo Alemany. Segunda edición corregida... por el D. D. Miguel Moragues... y D. - - - -* Palma, Imprenta Nacional a cargo de D. Juan Guasp y Pascual, 1841, tom II, p. 784-866. Vg.: 278.

MEMORIA BIOGRÁFICA DE LOS MALLORQUINES QUE SE HAN DISTINGUIDO EN LA ANTIGUA Y MODERNA LITERATURA

11. *Memoria biográfica de los mallorquines que se han distinguido en la antigua y moderna literatura por - - - -* Palma, Imprenta Nacional regentada por D. Juan Guasp, 1838. 21 cm. Es tracta de la portada i d'unes fulles soltes. Semblen part d'unes proves d'imprenta.

Bibl.: No citat per Palau.—J.[oan] M.[untaner]. *Per jucunda mihi nerviunt tua scripta frequenter...* Magone [Maó], 1838, còpia manuscrita de Francesc Pons (BBM Manuscripts).

12. *Memoria biográfica de los mallorquines que se han distinguido en la antigua y moderna literatura por - - - -* Palma, Imprenta y Librería de Don Felipe Guasp, s. d. [1842]. 1 f., 19,5 cm. Prospecte de l'obra.¹¹

13. *Memoria biográfica de los mallorquines que se han distinguido en la antigua y moderna literatura por - - - -* Palma, Imprenta Nacio-

¹⁰ Cada obra boveriana va seguida en certs casos d'una bibliografia a on es citen les fonts manuscrites, les obres que en fan referència i articles de revistes i premsa generalment coetanis.

¹¹ Consideram els prospectes publicitaris de les obres de Bover com a text escrit per ell.

nal a cargo de Don José Guasp y Pascual, 1842. 1 f. + 504 p. + 1 f., 21 cm.

La publicació de la *Memoria* provocà un violent enfrontament entre l'autor i Antoni Furió, i per altra part, crítiques laudatòries. La polèmica es concretà en les següents publicacions per ordre cronològic:

Escritores mallorquines por D. J. M. Bover. "El Laurel" 18, 24 juliol 1842, 142-143.

Comunicados. Carta oberta al "Sr. Editor del Genio de la Libertad". "El Genio de la Libertad" 38, 7 agost 1842, 3-4, signat per *Un Patriota*.

J.[oan] M.[untaner]. *Per jucunda mihi nerviunt tua scripta frequenter...* "Diario Constitucional" 64, 2 setembre 1842, 4. Poesia en llatí amb traducció castellana. Reproduïda a D.N.P.D. *Biografía*, p. 17-21.

Comunicados. *Agenos estamos por ahora...* "El Genio de la Libertad" 65, 3 setembre 1842, 3-4, signat per *Un miliciano nacional*.

Comunicados. *Visto el retumbante anuncio de la Memoria biografica...* "El Genio de la Libertad" 77, 15 setembre 1842, 3-4.

14. *Comunicado.* *No era mi intento el contestar al autor del comunicado del 15...* "El Genio de la Libertad" 87, 25 setembre 1842, 3-4. Contestació de Bover.

Antonio Furió. *Prevalido sin duda D. Joaquín María Bover de mi situación...* "El Genio de la Libertad" 90, 28 setembre 1842, 3-4.

15. *Contestació de Don - - - autor del Diccionario de Escritores Mallorquines al artículo del Genio de la Libertad, del 28 de setiembre último.* Palma, Imprenta de Pedro José Umbert, Octubre de 1842. 8 p., 21,5 cm. Darrera paraula de Bover sobre la polèmica.

"Liceo Valenciano" València, 10 octubre 1842. No consultat.

"Diario Constitucional" 78, 17 desembre 1842, 4.

[Joan Muntaner Garcia]. *A D. Joaquín María Bover con motivo de la publicación de su Diccionario de Escritores Mallorquines.* Palma, Por Guasp, 1842. 2 f., 19,5 cm. Poesia en llatí amb traducció castellana.

Bibl.: [Jaime] G.[arau]. *D. Joaquín M. Bover y D. Antonio Furió.* BSAL III (1899) 19-21.—BBM Exemplar de la *Memoria* propietat de Bover amb notes, correccions i apèndix autògrafs.

VARONES ILUSTRES

16. *Prospecto.* *Varones ilustres de Mallorca por - - - y R. Medel.* "Diario Constitucional" 81, 20 juny 1847, p. 4.

17. *Varones ilustres de Mallorca por - - - y R. Medel. Obra adornada con retratos grabados en madera por A. Martínez.* Palma, Imprenta de Pedro José Gelabert, 1847-1849. Dos volums, 23 cm. I: 1847, 384 p.; II: 1849, 1 f. + 385-784. Es publicà per entregues. Hem vist exemplars relligats d'època en un sol volum de 784 p.

Bibl.: "El Trono y la Nobleza" 38, agost 1847, 296.

BIBLIOTECA DE ESCRITORES BALEARES

18. *Biblioteca de Autores Baleares.* Palma, Imprenta de P. J. Gelabert, 1868. Dos volums, 25 cm. I: XXXII + 6 f.; II 695 p. + 14 f. El pròleg anònim és de Tomàs Aguiló. Obra pòstuma.

Bibl.:BBM.: manuscrit, incomplet, i proves d'impremta.—MARB: Manuscrit de l'apèndix. Consta de 702 fitxes de 16,5 x 12. En contra del que correntment i temerària es diu, l'apèndix, inclosa la pròpia auto-biobibliografia de Bover, és obra d'ell mateix, segons es pot comprovar consultant el manuscrit. Alvaro Santamaría opina, entre altres, que "cabe preguntarse si la obra, entre 1865 [mort de Bover] y 1868, no fue revisada acaso por el propio Aguiló y por Quadrado para ajustar algunos criterios". (Vg. A. Santamaría. *José María Quadrado, historiador.* "Mayurqa" 3-4 (1970) p. 113, nota 45). Per esbrinar d'una vegada quina fou la intervenció de Quadrado i Aguiló en la redacció definitiva de l'obra, creim que el més elemental seria comparar els manuscrits amb la seva edició. L'apèndix podria servir de botó de mostra.

19. *Biblioteca de Escritores Baleares.* Barcelona-Sueca, Curial, 1976. Dos volums dins un estoig, 24 cm. I: 600 p.; II: 691 p. (Documents de cultura-facsímils, 4-5). Edició facsímil. Text de les solapes: Max Cahner. L'edició consta de 10 exemplars en paper de fil verjurat de la marca Gvarro, numerats de l'1 al 10, i 500 en paper offset numerats de l'11 al 550. Circulen exemplars sense numerar.—Cahner cau, com tants d'altres, en la suposició de que "Tomàs Aguiló probablement confeccionà part dels apèndixs". Com hem vist els apèndixs són de Bover.

Bibl.: Josep Massot i Muntaner. *Trenta anys d'estudis sobre la Llengua i la Literatura Catalanes* (1950-1980). II. *La Literatura. De l'edat mitjana a la Renaixença.* Montserrat, 1980, p. 131-132.

20. *Biblioteca de Escritores Menorquinas. Extracto de la obra "Biblioteca de Escritores Baleares" original de D. - - -, aumentado con nuevos datos recogidos por Bernardo Fábregues.* Ciudadela, Establecimiento Tipográfico de Salvador Fábregues, 1878. VII + 1 f. + 9-360 p. + 2 lám., 21,5 cm. Els exemplars amb làmines són rars.

SOR CLARA ANDREU

21. *Sor Clara Andreu*. "Boletín Informativo Sor Clara Andreu" Inca. En preparació. Extret de *Varones ilustres de Mallorca*, p. 52-59. Amb una nota de Jaume Bover.

ANÍBAL

22. *Aníbal*. "Semnario Pintoresco Español" 45, 8 novembre 1840, 359-360.

23. *Biografía española. Aníbal*. Palma, Imprenta de Pedro José Umbert, 1842. 2 f., 20 cm.

24. *Biografía española. Aníbal*. "El Laurel Literario" 3, 10 abril 1842, 18-20.

ANTONI BARCELÓ I PONT DE LA TERRA

25. *Biografía Española. Don Antonio Barceló*. "Semnario Pintoresco Español" 25, 20 juny 1841, 193-194.

26. *Antonio Bareclo* (sic). "La Revista Militar" 12, 25 desembre 1849, 747.

JUAN BAYARTE DE AVALOS

27. *Don Juan de Bayarte y Avalos*. "La Revista Militar" 11, 10 desembre 1849, 683.

NAPOLEÓ BONAPART

28. *Del origen de Napoleón*. "Semnario Pintoresco Español" 44, 2 novembre 1845, 345-346.

29. *Del origen de Napoleón*. "El Propagador Balear" 4, 31 maig 1846, 3-4.

Bibl.: C. R. *Descubrimientos genealógicos que prueban el origen español Bonaparte*. "El Propagador Balear" 5, 9 juny 1846, 3-5.

ANTONIO DESPUIG I DAMETO

30. *Despuig y Dameto (D. Antonio)*. BEC 1851, IV, 695-697.

JOAN DAMETO

31. *Dameto (D. Juan)*. BEC 1851, IV, 486-487.

JAUME FERRER

32. *Maesse Jacome*. "Diario Constitucional" 76, 15 desembre 1843, Bibl.: "Revista Balear" 17 desembre 1843, 7.

ONOFRE GRADOLÍ I GOMILA

33. *Biografía del M. I. Señor D. Onofre Gradolí, diputado a Cortes*. S. l. [Madrid], s. i., s. d. [1847?]. 13 p., 21 cm.

34. *Biografía del M. I. Señor D. Onofre Gradolí, diputado a Cortes*. In: Manuel Ovilo y Otero, dir. *Historia de las Cortes de España y examen histórico crítico de las mismas desde el casamiento de S. M. la Reina D.ª Isabel II. Libro de los Diputados célebres y nota de las dignidades, condecoraciones y sociedades ilustres, con los nombres de los individuos que a ellas pertenecen*. Madrid, Imp. de Baltasar González, 1847-1851. Set parts en sis volums. No consultat. Sembla que la mateixa obra també circula amb el títol: *Historia de las Cortes, de las Armas y Artes españolas, o sea biografía de los Senadores y Diputados, militares, literatos y artistas contemporáneos*. Madrid, 1851-1854. Vuit volums. No consultat.

Bibl. "El Trono y la Nobleza" 42, agost 1847, 324.

PERE LLITERAS I POU

35. *Pou (Pedro Llitteras y)*. BEC 1864, XIX, 181-182.

RAMON LLULL

36. *Españoles célebres en ciencias. Ramón Lull (Raimundo Lulio)*. S. l. [Madrid?], s. i., s. d. 11 p., 20 cm.

37. *Biografía española. Raimundo Lulio*. "Semanario Pintoresco Español" 36, 6 setembre 1840, 285-287.

38. *Raimundo Lulio*. "Museo de las Familias" 1839. No consultat.

Bibl.: C.P.C.L. *Beato Raimundo Lullio Balearico. Die XXX Junii. Epigramma*. S. l. [Palma], s. i., s. d. 1 f., 21,5 cm. T. Ripoll¹² arxivà aquesta fulla amb la indicació de "Obra referents a Bover".

¹² Tomàs Ripoll i Sastre, llibreter antiquari, vg. nota 2.

Sobre l'obra luliana de Bover vg.: N.P.D. *Biografía*, p. 13; Bover escriví "*la biografía del famoso Raimundo Lulio, la que fue elogiada con justicia, aumentando la gloria de su autor el haber sido traducida en francés, en inglés y en alemán*". Cap d'aquestes traduccions ha estat localitzada. No consten als catàlegs de la Bibliothèque Nationale de París ni als del British Museum de Londres.—Jaume Bover. *L'obra luliana de Joaquim Maria Bover de Rosselló*. "Estudios Lulianos" XXIII (1979) 195-196.

GUILLEM MESQUIDA I MUNAR

39. *Biografía española. Guillermo Mesquida*. S. I. [Palma], s. i., s. d. [1846?]. 3 p., 22 cm.

Bibl.: No citat per Palau.

40. *Biografías españolas. Guillermo Mesquida*. "Semanao Pintoresco Español" 21, 24 maig 1846, 162-164.

41. *Biografías mallorquinas. Guillermo Mesquida*. "El Propagador Balear" 14 juny 1846, 4-5.

JOAN MUNTANER I GARCIA

42. *Apuntes para ayudar a formar el elogio histórico del Ilmo. Sr. Don Juan Muntaner y García, Arzobispo electo de Caracas, canónigo de Mallorca, y vicario general sede vacante de este obispado. Por D. - - -* "Diario Constitucional de Palma" 80, 21 març 1847, 1-2.

43. *Apuntes para ayudar a formar el elogio histórico del Ilmo. Sr. Don Juan Muntaner y García, arzobispo electo de Caracas, canónigo de Mallorca y vicario general sede vacante de este obispado. Por D. - - -* "El Propagador Balear" 10, 24 març 1847, 4-8.

44. *Muntaner (D. Juan)*. BEC 1862, XIV, 712-716.

JERONI NADAL

45. *Nadal (D. Gerónimo)*. BEC 1862, XIV, 921-923.

NICOLAU OLIVER I FULLANA

46. *Don Nicolás Oliver y Fullana*. "La Revista Militar" 11, 10 desembre 1849, 684.

D. Joaquín M.ª Bover - 1838.
por Vallori.

Dibuix a llapis de Vallori.
(Societat Arqueològica Lulliana)

Litografia d'un dibuix a llapis anònim publicat per "El Trono y la Nobleza".

(Col. *Miquel Font i Cirer*)

AGUSTÍ POU

47. *Pou (Agustín)*. BEC 1864, XIX, 175-176.

FRANCESC POU

48. *Pou (Francisco)*. BEC XIX, 1864, XIX, 179.

JAUME POU

49. *Pou o Puteo (Jaime)*. BEC 1864, XIX, XIX, 179-180.

MAGÍ POU

50. *Pou o Puteo (Magín)*. BEC 1864, XIX, 181.

ALBERT PUEYO

51. *Pueyo (Alberto)*. BEC 1864, XIX, 936.

JOSEP PUEYO I DAMETO

52. *Pueyo y Dameto (D. José)*. BEC 1864, XIX, 939-941.

ANTONI RAMIS I RAMIS

53. *Elogio histórico del Dr. D. Antonio Ramis y Ramis individuo de la Real Academia de la Historia, de la Sociedad Mallorquina de Amigos del País y de otros cuerpos literarios por su amigo D. - - - Palma, Imprenta Nacional a cargo de D. Juan Guasp, MDCCCXXXX. 2 f., 20 cm.*

MANUEL RULLAN I MARTORELL

54. *D. Manuel Rullán, presbítero. Necrología*. S. l. [Palma], s. i., s. d. [1836?]. 2 f., 20,5 cm.

Bibl.: No citat per Palau.—Arxiu RABLB Lligall 28, doc. 12 de-
sembre 1837.

ANTONI SERRA

55. *Serra (Antonio)*. BEC 1865, XXVI, 969.

BERNAT SERRA

56. *Serra (Bernardo)*. BEC 1865, XXVI, 969.

GUILLEM SERRA

57. *Serra (Guillermo)*. BEC 1865, XXVI, 972.

JAUME ANTONI SERRA

58. *Serra (Jaime Antonio)*. BEC 1865, XXVI, 974.

JOAN SERRA I VENTAYOL

59. *Serra y Ventayol (Juan)*. BEC 1865, XXVI, 981.

MIQUEL SERVET

60. *Biografía española. Servét.* Palma, Imprenta Nacional a cargo de D. Juan Guasp. s. d. [1841?]. 2 f., 20 cm.

61. *Biografía Española. Servét.* "Almacén de Frutos Literarios" 12, 1 agost 1841, 189-191.

GABRIEL DE VALLSECA

62. *Estudios hidrográficos. Valseca.* Palma, Imprenta Nacional a cargo de Juan Guasp, 1842. 2 f., 20 cm.
Bibl.: No citat per Palau.

63. *Estudios hidrográficos. Valseca.* "Almacén de Frutos Literarios" 74, 9 octubre 1842, 1185-1187.

MALLORCA

64. *Mallorca.* S. l. [Palma], s. i., s. d. 2 f. 20 cm. Edició anònima atribuïda a Bover. Relació esquemàtica de personalitats mallorquines.

1.1.1. BIBLIOGRAFIES.

65. *Diccionario bibliográfico de las publicaciones periódicas de las Baleares por - - -* Palma de Mallorca, Imprenta de la V. de Villalonga, 1862. 72 p., 18,5 cm.

66. *Diccionario bibliográfico de las publicaciones periódicas de las Baleares por - - -* Palma de Mallorca, Imprenta de la V. de Villalonga, 1862, S. l. [Felanitx], s. i., s. d. [197...?]. Facsímil, edició furtiva.

67. *Bibliografía carlista*. "Boletín Bibliográfico Español" 10 (1864) 115-120; 11 (1864) 126-127. Data: *Palma 18 de marzo de 1864*.

1.2. HISTÒRIA. HISTÒRIA DE LA LITERATURA.

NOTICIAS HISTÓRICO-TOPOGRÁFICAS DE LA ISLA DE MALLORCA

68. *Anuncio* [de *Noticias histórico-topográficas...*]. Palma de Mallorca, Imprenta Nacional regentada por D. Juan Guasp y Pascual, s. d. [1836]. 1 f., 18,5 cm.

69. *Noticias histórico-topográficas de la isla de Mallorca, estadística general de ella y períodos memorables de su historia por D. - - -* Palma, Imprenta Real regentada por D. Juan Guasp, 1836. 1 f. + 243 p. + 1 f., 14,5 cm.

Bibl.: MARB: notes manuscrites i epistolari sobre l'obra.— Montserrat, Abadia: Manuscrit n.º 505.—Alexandre Olivar. *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca del Monestir de Montserrat*. Montserrat, 1977, p. 106, amb una errada d'impremta: allà on diu 1838 ha de dir 1836.—Arxiu RABLB Lligall 37, carta de 1 juliol 1838.—Antonio Furió. *Panorama óptico-artístico de las Islas Baleaers*. Palma, Imp. de Pedro José Gelabert, 1840, p. 108, 123.

70. *Noticias histórico-topográficas de la isla de Mallorca, estadística general de ella y períodos memorables de su historia por - - -* Palma, Imprenta de D. Felipe Guasp y Barberi, 1864. Segunda edició. 402 p., 15,5 cm. Edició molt ampliada. Es traduí al francès però desconeixem si es publicà o no.

71. *Castillos y palacios de Mallorca por - - -*. [Lluís] R.[ipoll Arbós]: *D. Joaquín María Bover y su obra*. Palma de Mallorca. Imp. Mn. Alcover, 1955. 1 f. + 16 p. + 4 làm. (Panorama Balear, 52). Extret de *Noticias histórico-topográficas...*

72. *Noticias histórico-topográficas de la isla de Mallorca, estadística general de ella y períodos memorables de su historia por D. - - -* Palma, Imprenta Real regentada por D. Juan Guasp, 1836. S. l. [Felanitx], s. i., s. d. [197...?]. Facsímil, edició furtiva.

73. *Títulos nobiliarios que radican en Menorca*. "Revista de Menorca" 1897, p. 265-266. Edició a cura de Bernat Fàbregues el qual va extreure les dades de *Noticias histórico-topográficas...* (Palma, 1864).

DEL ORIGEN, VICISITUDES Y ESTADO ACTUAL DE LA LITERATURA EN LA ISLA DE MALLORCA

74. *Del origen, vicisitudes y estado actual de la Literatura en la isla de Mallorca*. Palma, Imprenta Nacional a cargo de D. Juan Guasp, 1839. 32 p., 22 cm. a la coberta: Palma, Librería de D. Felipe Guasp, 1840.

Bibl.: "El Guardia Nacional" 11 maig 1840, 4.—Obra premiada per la Societat Econòmica d'Amics del País de València, qui li otorgà el títol de Soci de Mèrit.—BBM.: Manuscrit.—L'autor envià un exemplar, juntament amb *varios impresos* a la R. Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, de la qual n'era soci, tot recabant un judici sobre ells. Arxiu RABL. *Llibre 2n. d'Actes, anys 1838-1858*. Sessió de 24 octubre 1839.

DICCIONARIO HISTÓRICO-GEOGRÁFICO-ESTADÍSTICO DE LAS ISLAS BALEARES

75. *Diccionario histórico-geográfico estadístico de las Islas Baleares por - - - Prospecto*. Palma, Imprenta y Librería de D. Felipe Guasp, 1843, 4 f., 21,5 cm.

"*El Diccionario que ofrecemos al público constará de un tomo en cuarto de más de 600 páginas, en papel y letra igual al prospecto... Se adornará la obra con los mapas de cada una de las islas principales, y saldrá por entregas de 48 páginas*".

"*Precederá una compilación de voces geográficas, en la parte física y política; un catálogo de los soberanos que en varias épocas han dominado las Baleares; el episcopologio majoricense; la serie de sus capitanes generales y gefes políticos, y una minuciosa narración de los períodos memorables de nuestra historia*".

76. *Diccionario histórico-geográfico de las Islas Baleares por - - -* Palma, Imprenta y Librería de D. Felipe Guasp, 1843. Tomo I. 288 p. 21,5 cm.

Index: [Dedicatòria]: *Al M.I.S.D. Basilio Sebastián Castellanos*, III-IV; [Introducció], V-XVII; *Compilación de Voces geográficas*, XV-XXXVII; Gaspar Melchor de Jovellanos. *Descripción topográfica de la escena o vista de la isla de Mallorca, tal como el Escelentísimo Señor*

Don Gaspar Melchor de Jovellanos la observaba desde el castillo de Bellver, XXXIX-LXXXVI, edició i notes de Bover; *De los Reyes, príncipes y otros personajes que bajo diferentes títulos han tenido en las islas Baleares*, LXXXVII-CXCVII; *De los pontífices baleares*, CXCIX-CCLXXXVII.

És el primer volum, únic publicat, i repartit en sis entregues. Palau diu que el volum consta de 216 p. i dóna la data de 1846. La majoria d'exemplars d'època tan sols contenen les cinc primeres entregues (CCXL p.). La darrera entrega (pp. CCXLI-CCLXXXVII) va en un format més petit, el que fa pensar en una impressió posterior.

Per a la seva redacció Bover rebé informacions de Josep Díez Imbrechts, Josep Miquel Trias, Marquès de Campofranco, Comte de Montenegro, Bartomeu Jaume, Joan Josep Amengual, Bartomeu Aloy, Salvador Rosselló, Bartomeu Nicolau, la Diputació Provincial, els Ajuntaments de Ciutat, Artà, Porreres, Algaida, Felanitx, Andratx, Manacor, Lluçmajor, Santanyí, Inca i Deià, l'Acadèmia Mèdico-Quirúrgica de Ciutat, dels secretaris dels Ajuntaments de Petra, Valldemossa, Campos, Binissalem, Sóller i Son Servera i dels rectors d'Alcúdia, Fornalutx, Manacor, Binissalem, Inca, Artà, Valldemossa i Lluç.

En quant al text de Jovellanos es tracta de la seva primera edició.

Bibl.: MARB: fragments del manuscrit.—José Díez Imbrechts. “*D. Joaquín María Bover ha acudido a este Gobierno político, manifestando...*”. “Boletín Oficial Balear” 969, 14 maig 1839, 145-146. Data: *Palma 11 de mayo de 1839*.—B.[asilio] S.[ebastián] Castellanos. [Crítica del Diccionario]. “Boletín del Instituto Español” 27, 8 abril 1843, p. 4.—Joaquín Maximiliano Gibert. *Circular*. “*D. Joaquín María Bover ha acudido a este Gobierno político quejándose...*”. “Boletín Oficial Balear” 5 març 1844, p. 289. Data: *4 de marzo de 1844*.

ORDE DE SANT JOAN DE JERUSALEM

77. *Cronología de los Grandes Maestros de la Inclita y Miliatr Orden de San Juan de Jerusalem. Dedicada al Sr. D. José Amador de los Ríos por D. - - -* “El Trono y la Nobleza” 37, octubre 1851, 291-292; 38, octubre 1851, 308; 41, novembre 1851, 323-324; 42, novembre 1851, 329-330; 44, novembre 1851, 347-348; 45, desembre 1851, 353-354; 46, desembre 1851, 361-362; 47, desembre 1851, 372-372; 48, desembre 1851, 381-382; 5 febrer 1852, 35-36.

78. *Memoria en que se manifiestan los hechos más gloriosos de la inclita, sacra y militar Orden de San Juan de Jerusalem, sus privilegios apostólicos y reales, su importancia y necesidad de su restablecimiento que por encargo de S.A.R. el Serm.º Sr. D. Francisco de Paula Anto-*

nio...escribieron Frey Don Francisco Pardo de Teran y Don - - - Madrid, Imprenta de la Esperanza a cargo de D. A. Pérez Dubrull, 1833. XI + 12-152 p., 22 cm.

Bover era cavaller de l'Orde per Reial Decret de 12 de juliol de 1847 (Reial Despatx del Ministeri de l'Estat de 16 de juliol), fou condecorat amb les insígnies el 17 d'agost de dit any.¹³

Bibl.: MARB: Fragments del manuscrit.—Palau indica que l'obra consta de 147 p. + 2 f.—Manuel Calvo Marcos. *Catálogo de la Biblioteca del Congreso de los Diputados*. Madrid, 1889, p. 112.—“El Trono y la Nobleza” 43, agost 1847, 336; 57, gener 1848, 448, amb evident errada de composició.

CRONOLOGIA DE ROMA

79. *Apuntes para formar una cronología del Imperio de Roma por - - -* Madrid, Imprenta de Marín y Laviña, 1857. 22,5 cm. No s'acabà de publicar. Es tracta de l'únic exemplar localitzat, de 208 pàgines, probablement les úniques publicades.

Bibl.: No citat per Palau.

1.2.1. HISTÒRIA DE LA IMPRENTA A LES BALEARS.

HISTÒRIA DE LA IMPRENTA

80. *Imprenta mallorquina*. In: *Almanaque Balear para el año 1861 escrito por la Sra. Peña de Amer y los Sres. Aguiló, Amer, Bordoy, Bouvy, - - -, Campaner, Cerdá, Fiol, Font, Herreros, Infante, Marroig, Martí, Monlau, O'Nejlle, Pascual, Palou y Coll, Peña, Quetglas y Rosselló*. Palma, Imprenta y Librería de Juan Colomar, s. d. [1860], p. 53-55.

81. *Imprenta mallorquina*. In: Francisco Méndez. *Tipografía Española o Historia de la introducción, propagación y progresos del Arte de la Imprenta en Espaa a la que antecede una noticia general sobre la imprenta de la Europa y de la China: adornado todo con notas introductivas y curiosas. Segunda edición corregida y adicionada por Don Dionisio Hidalgo*. Madrid, Imprenta de las Escuelas Pías, 1861, p. 356-358. El text de Bover porta una nota de Dionisio Hidalgo.

82. *Imprentas de las Islas Baleares por - - -* Palma, Imprenta de José Gelabert, 1862. 32 p., 21 cm.

¹³ Ramón Medel. *Caballeros de las órdenes. San Juan de Jerusalem*. “El Historiador Palmesano” 12, 28 març 1849, 2.

83. *Imprentas de las Islas Baleares por* - - - - "Boletín Bibliográfico Español" 10 (1862) 117-124; 11 (1862) 130-131.

84. *Imprentas de las Islas Baleares por* - - - - Palma, Imprenta de José Gelabert, 1862. Ciutat de Mallorca, Imagen 70, en premsa. Amb un pròleg de Jaume Bover. Edició facsímil.

85. *Imprentas de Menorca*. "Revista de Menorca" 1897, p. 212-218. Edició a cura de Bernat Fàbregues extreta de *Imprentas de las Islas Baleares*, Palma, 1862.

1.3. ANTIQUITATS.

MUSEUS DEL CARDENAL ANTONI DESPUIG I DAMETO

86. *Noticia histórico-artística de los Museos del Eminentísimo Señor Cardenal Despuig existentes en Mallorca por* - - - - Palma, Imprenta de D. Felipe Guasp, 1845. 4 f. + 1 lám. + 231 p. + 45 lám. + 2 lám., 21,5 cm. Làmines dibuixades per Félix Ponzoa. Hi ha exemplars que no porten els retrats del Cardenal Despuig i el de l'autor.

Bibl.: "El Propagador Balear" 4, 31 maig 1846, 2-3; 8, 30 juny 1846, 4-5.—"El Tiempo" Madrid, 12 juny 1846, no consultat.—Juan Gualberto López-Valdemoro de Quesada, Conde de las Navas. *Catálogo de la Real Biblioteca. Autores. Historia*. Madrid, 1910, tom II, p. 365.

DICCIONARIO MANUAL PARA EL ESTUDIO DE ANTIGUEDADES

87. *Diccionario manual para el estudio de Antigüedades por Félix Ponzoa Cebrián y* - - - -Prospecto. Palma, Imprenta de Gelabert, 1846. 2 f., 19 cm. Consta d'una fulla amb text i una altra de mostra de les pàgines 201-202.

88. *Diccionario manual para el estudio de antigüedades dedicado a la Reina Nuestra Señora por D. Félix Ponzoa Cebrián y D.* - - - - Palma, Imprenta de Pedro José Gelabert, 1846. 345 p., 19 cm.

Félix Ponzoa és també autor de *Historia de la dominación de los árabes en Murcia, sacada de los mejores autores y de una multitud de códices y documentos auténticos de aquella época, que existen en las bibliotecas y archivos del reino* (Palma de Mallorca, Imprenta Nacional a cargo de D. Juan Guasp, 1845), obra dedicada a Bover i de la qual se li atribueixen les següents crítiques:

89. [Crítica de] *Historia de la dominación de los árabes en Murcia*. Por D. Félix Ponzoa Cebrián, dedicada al Sr. D. Joaquín María Bover. "El Propagador Balear" 2, 17 maig 1846, 2-3.

90a. [Crítica de] *Historia de la dominación de los árabes en Murcia*. Por D. Félix Ponzoa Cebrián. "El Propagador Balear" 23, 13 octubre, 2-3.

Una altra obra de Félix Ponzoa dedicada a Bover és *Una fortuna en las minas. Drama satírico en tres actos y en verso*. (Palma, Imprenta de P. J. Umbert, 1854).

90b. *Descripción histórica y artística del retablo mayor de la Iglesia Parroquial de la villa de Sineu*. In: Gabriel Llompart. *Dos puntualizaciones definitivas sobre el retablo manierista de Sineu*. "Mayurqa" 16 (1976) 272-276 *Apéndice*.

Extret de "Miscel·lànies" t. XVI, 11-113 v. El P. Llompart diu a la nota (p. 276) del text de Bover "*Frase añadida, de otra caligrafía*". Ben segur! però pensam que el text imprès pot induir a confusió. El manuscrit, ampliament aprofitat per l'editor, presenta dues calligrafies del mateix Bover que corresponen a diferents èpoques, joventut i senectut.

1.3.1. NUMISMÀTICA.

100. *Lista de las monedas que forman la colección numismática de D. Joaquín María Bover cronista que fue del Reino de Mallorca*. Palma, Imprenta de Pedro José Gelabert, 1866. 19 p., 22 cm. Obra póstuma.

Des de jovenet Bover es dedicà a la numismàtica. El 20 de juliol de 1835 fou nomenat soci corresponent de la Societat de Ciències i Història de Besançon tot premiant-li la tramesa de varies memòries sobre numismàtica i arqueologia.¹⁴

¹⁴ Sobre la biblioteca i col·leccions artístiques i numismàtiques de Bover vg.: Jaume Cabanellas. *Le cicerone français a Palma de Majorque*. Palma, Imprimerie de P. J. Umbert, 1845, p. 76.—Juan Cortada. *Viaje a la isla de Mallorca en el estío de 1845*. Barcelona, Brusí, 1845, p. 193 i 284.—Ramón Medel. *Manual del viajero en Palma de Mallorca*. Palma, Imprenta Balear a cargo de Pedro José Umbert, 1849, p. 116 i 148.—Bartolomé Ferrá y Julio Virenque. *Album artístico de Mallorca. Colección fotográfica de los objetos más notables por su valor artísticos o históricos que se conservan en nuestra isla*. Palma, Imprenta de Pedro José Gelabert, 1873, lám. II i p. 11-12.—Fidel Fita. *Antiguas murallas de Barcelona*. "Revista Histórica" IV, 39-40-41 (1877) p. 201.—El propi catàleg manuscrit de Bover: *Llibreria de Bover. Manuscritos. Obras de Bover. Antigüedades de*

1.4. NOBILLARIS.

NOBILLARIO MALLORQUÍN

101. *Nobiliario mallorquín dedicado a la Reina Nuestra Señora por - - -* Palma, Imprenta de Pedro José Gelabert, 1850. 455 p., 12 làm., 1 retrat, 20 cm.

Bibl.: [Juan] Bravo Murillo. Comunicació del Ministeri de Comerç, Indústria i Obres Públiques dirigida a Bover indicant que "*la Reina... se ha servido prestar su Real consentimiento para que pueda dedicar a su Persona la obra que ha escrito y trata de publicar con el título de Nobiliario Mallorquín*". S. I. [Palma], s. i. [Pedro José Gelabert], s. d. [1848 a 1850]. 1 f., 22 cm. Tant pot ser una separata del *Nobiliario* que ens ocupa com una impressió a cura de Bover per a publicitat de la seva obra.—Ramón Medel. [Crítica del *Nobiliario*]. "El Historiador Palmesano" 2, 14 setembre 1848, 8.—"La Revista Militar" 1849, p. 589.—Juan Gualberto López-Valdemoro de Quesada, Conde de las Navas. *Catálogo de la Real Biblioteca. Autores. Historia*. Madrid. 1910, tomo II, p. 366.—"El Trono y la Nobleza" 91, setembre 1848. 720.—A les solapes del llibre de J. M.ª Quadrado *Historia de la Dragonera* (Palma, 1950) s'anuncià una edició en dos volums del *Nobiliario* que mai es feu.—Del retrat de Bover se'n feu un tiratge a part. És el mateix que apareix a *Títulos* vg. I.

102. *Nobiliario mallorquín dedicado a la Reina Nuestra Señora por - - -* Palma, Ed. Mallorquina de Francisco Pons, 1944. Dos volums, 16 cm. I: 1 f. + 1 làm. + 306 p. + 2 f. + 14 làms. + 1 f.; II: 366 p. + 1 f. + 15 làm. (Biblioteca Balear, I i II).

103. *Nobiliario mallorquín dedicado a la Reina Nuestra Señora por - - -* Palma, Ed. Mallorquina de Francisco Pons. 1948-1949. Segunda edición. Dos volums, 16 cm. I: 1948, 1 làm. + 302 p. + 2 f. + 14 làm. + 1 f.; II: 1949, 357 p. + 3 f. + 15 làm. (Biblioteca Balear, I i II). És la segona edició feta a Can Pons, però és la tercera de l'obra.

Bover (*Piedra - Barro - Vidrio - Metal*). *Historia Natural. Cuadros*. Montserrat, Abadía Manuscrit, 152 - II.—Alexandre Olivari. *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca del Monestir de Montserrat*. Montserrat, 1977, p. 38.—H. A. Pagenstecher. *La isla de Mallorca. Reseña de un viaje*. Palma, 1867, p. VI.—Gabriel Llabrés. *Los manuscritos de Bover en la Biblioteca de Don Nicolás Brondo y Bellet, 1893*. BSAL. XXXI (1953-1960) 255-257. Id. *Las "Misceláneas" de Bover*. BSAL. XXI (1926) 81-82.—Juan Llabrés Bernal. *Indice de algunos papeles referentes a Baleares que se conservan en el Archivo Histórico y Biblioteca Nacional de Madrid*. BSAL. XXVI (1935) 54-87.—Manuel de Castro y Castro. *Manuscritos franciscanos de la Biblioteca Nacional de Madrid*. Madrid, 1973, p. 606.

104. *Nobiliario mallorquín dedicado a la Reina Nuestra Señora por - - -* Palma, Ed. Mallorquina de Francisco Pons. 1948-1949. Segunda edición. (Biblioteca Balear, I i II). S. l. [Felanitx], s. i., s. d. [197...?]. Dos volums, 16 cm. Facsímil, edició furtiva.

105. *Nobiliaire majorquin. 1848. Extraits du Catalogue des Familles nobles de Majorque.* "Paris-Baleares" 1954: 4, abril, s. p.; 5, maig, s. p.; 6, juny, s. p.; 11, desembre, s. p. 1955: 12, gener, s. p.; 14, mars, s. p.; 15, abril, s. p.; 18, juliol-agost, s. p.; 20, octubre, s. p.; 22, desembre, s. p.

HISTORIA DE LA FAMILIA REAL

106. *Historia de la familia real, títulos, grandes y casas nobles, y biografías de personajes célebres de España. Escrita por D. Manuel Ovilo y Otero y D. - - - Parte primera.* Madrid, Imprenta de D. Tomás Aguado, 1847. 36 cm.

Bibl.: MARB: Exemplar de 104 p. probablement totes les publicades. Llabrés opina que Bover tan sols fou l'autor de les biografies del Comte de Montenegro, p. 103-107, i del Comte d'Aiamans, p. 172-174.—"El Trono y la Nobleza" 29, abril 1847, 224.

CASA REAL DE MALLORCA

107. *Historia de la Casa Real de Mallorca dedicada al Excmo. Sr. Marqués de Molins, vizconde de Rocamora, Ministro de Marina por su amigo D. - - -* "El Trono y la Nobleza" 48, desembre 1849, 379-380; 49, gener 1850, 387-388; 51, gener 1850, 403-404; 53, febrer 1850, 419-420; 55, febrer 1850, 434-435; 57, març 1850, 451-452; 61, abril 1850, 485-486; 64, abril 1850, 507-508; 3, maig 1850, 1718; 6, juny 1850, 41-42; 12, juliol 1850, 91-92; 14, agost 1850, 109-110; 19, setembre 1850, 151-152; 4, gener 1851, 25-26; 6, febrer 1851, 41-42; 13, abril 1851, 97-98; 18, maig 1851, 137-138; 26, juliol 1851, 202-203; 29, agost 1851, 227-228; 32, agost 1851, 251-252; 35, setembre 1851, 274-275; 38, octubre 1851, 299-300.

108. *Historia de la Casa Real de Mallorca y noticia de las monedas propias de esta isla por - - -* Palma, Imprenta de D. Felipe Guasp y Barberi, 1855. 364 p. + 1 lám. + 20 lám., 22 cm.

Bibl.: Juan Gualberto López Valdemoro de Quesada, Conde de las Navas. *Catálogo de la Real Biblioteca. Autores. Historia.* Madrid, 1910, tomo II, p. 366.

109. Juan Muntaner y García y - - - *Esposición a la Escma. Diputación de las islas Baleares para que promueva la adquisición del agosto*

cadáver de Don Jaime el Conquistador, primer rey de Mallorca. Palma, Por Guasp, s. d. [1843]. 1 f., 22 cm.

Bibl.: BBM: Exemplar acompanyat de dues fulles manuscrites amb el borrador del text i altres anotacions.—No citat per Palau.—Arxiu J. C. Tous: José Villalonga y Aguirre. Ofici de la Diputació Provincial adreçat a Bover comunicant-li que atenent a la seva súplica s'ha cursat al Govern la petició de devolució del cos de Jaume I per ser col·locat a la catedral. Palma, 30 setembre 1843. Ms.

DUQUE DE LA UNIÓN DE CUBA

110. *Biografía del Duque de la Unión de Cuba.* No consultat.

Bibl.: "El Trono y la Nobleza" 41, agost 1847, 320. Probablement es publicà a Manuel Oviló y Otero, dir. *Historia de las Cortes.* Madrid, 1847, vg. 33.

MARQUÈS D'ALBRANCA

111. *Historia de los marqueses de Albranca.* "El Trono y la Nobleza" 53, desembre 1847, 409-411; 54, desembre 1847, 417-419; 4, gener 1849, 27-28.

MARQUÈS DE BELLPUIG

112. *Historia de los marqueses de Bellpuig, antes de Tornigo.* "El Trono y la Nobleza" 69, abril 1848, 538-540; 70, abril 1848, 547-548; 71, abril 1848, 553-555; 72, abril 1848, 561-563.

MARQUÈS DE CAMPO REAL

113. *Biografía del Excmo. Señor Don Fernando de Sada y Montaner. Marqués de Campo Real, Grande de España, etc.* "El Trono y la Nobleza" 32, agost 1851, 255-256; 33, setembre 1851, 262-263; 34, setembre 1851, 269-270; 35, setembre 1851, 277-278.

MARQUÈS DEL PALMER

114. *Historia de la Casa Dezcallar en el Reino de Mallorca escrita por D. - - -* Palma, Imprenta de D. Felipe Guasp, 1846. 5 f. + 53 p. + 1 lám., 22,5 cm. A la coberta: Palma, Imprenta a cargo de D. Juan Guasp, 1846.

115. *Historia de los marqueses del Palmer.* "El Trono y la Nobleza" 56, desembre 1847, 434-435; 57, gener 1848, 443-444; 58, gener 1848, 451-452; 59, gener 1848, 459.

116. *Le Marquis del Palmer Don Jorge Abri-Dezcallar y Santandreu, Vicomte de Saint-Joachim, chevalier de l'ordre de Saint-Jean de Jérusalem, membre du conseil municipal de la ville de Palma, directeur en second de la Société de Amis-du-Pays de l'île de Majorque, etc.* Paris, s. i., s. d. [1846]. 4 p., 28 cm. Separata de: *Annuaire Historique et Biographique des Souverains, des chefs et membres des maisons princièrement des homes d'état, des membres des chambres législatives, du clergé, des hommes de guerre, des magistrats et des hommes de science de toutes les Nations.*

MARQUÈS DE LA ROMANA

117. *Monumento erigido en Mallorca al Marqués de la Romana.* "Museo de las Familias" III (1840) 71-74. No consultat.

118. *Historia de los Marqueses de la Romana, vizcondes de Bena Esa, señores de Villamarchante, Jumilla, Novelda y Castillo de la Mota, Grandes de España.* "El Trono y la Nobleza" 93, octubre 1848, 733-734; 97, novembre 1848, 761-762; 98, novembre 1848, 770-771; 100, novembre 1848, 789-790; 101, desembre 1848, 795-796; 102, desembre 1848, 801-802; 104, desembre 1848, 817-818; 2, gener 1849, 9-10; 5, febrer 1849, 36-37; 6, febrer 1849, 44-45; 8, febrer 1849, 60-61; 9, març 1849, 71-72; 14, abril 1849, 109-110; 15, abril 1849, 117-118; 28, juliol 1849, 221-222; 31, agost 1849, 244-246; 33, agost 1849, 259-261; 34, agost 1849, 269-270; 36, setembre 1849, 284-285; 37, setembre 1849, 292-294; 39, octubre 1849, 308-310; 41, novembre 1849, 323-324.

119. *El Acontecimiento. 1181.* Palma, Imprenta Nacional a cargo de D. Juan Guasp, 1839. 2 f., 22 cm. Sobre la mort i enterrament de Don Pere Caro i Sureda, marquès de la Romana.

Bibl.: No citat per Palau.

120. *El Acontecimiento. 1811.* "Semanao Pintoresco Español" 52, 28 desembre 1845, 398-399.

121. *Biografía del Marqués de la Romana. En el Panteón Universal y los Varones Ilustres de Mallorca.* Palma, Imprenta de Guasp, 1864. No localitzat.

Bibl.: *Diccionario bibliográfico de la Guerra de la Independencia Española 1808-1814.* Madrid, 1944, p. 98-99.

122. *El Marqués de la Romana.* "La Revista Militar" 12, 25 desembre 1849, 748.

MARQUÈS DE VILAFRANCA

123. *Historia de los Marqueses de Villafranca, de Villanueva de Valdueza y de los Velez, Duques de Medinasidonia, de Fernandina, de Vivona y de Montalto, Príncipes de Paterno y de Montalván, Condes de Niebla, de Peña-Ramiro y Calozano, Grandes de España por D. - - -* "El Trono y la Nobleza" 27, juliol 1849, 212-213; 28, juliol 1849, 222-223; 30, agost 1849, 237; 32, setembre 1849, 253-254; 33, setembre 1849, 261-262; 34, setembre 1849, 270-271.

COMTE D'AIAMANS

124. *Historia de los barones de Lloseta, condes de Ayamans por D. - - -* Palma, Impr. de Gelabert, 1849. 99, 1 là., 21,5 cm.

Bibl.: Palau dóna la data de 1849 y 1850 (?).

125. *Historia de los condes de Ayamans, barones de Lloseta.* "El Trono y la Nobleza" 31, maig 1847, 233-235; 32, maig 1847, 243; 33, juny 1847, 251-252; 36, juny 1847, 274-276; 37, juliol 1847, 285-287; 92, setembre 1848, 725-726; 95, octubre 1848, 746-747; 97, novembre 1848, 762-763; 98, novembre 1848, 773-774; 5, febrer 1849, 38-39; 6, febrer 1849, 46-47; 8, febrer 1849, 62-63; 10, març 1849, 78-79; 18, maig 1849, 142; 21, juny 1849, 166-167; 23, juny 1849, 181-182; 28, juliol 1849, 223.

126. [Necrologia de] *La egregia y Excma. Sra. Doña María Teresa Zaforteza, Condesa de Ayamans, Baronesa de Lloseta y de Bini-Aló, Señora de Bini-Ferri y del Castillo feudal de Arnós.* "El Trono y la Nobleza" 48, octubre 1847, 376.

COMTE DE MONTENEGRO I DE MONTORO

127. *Historia de la casa de los Condes de Montenegro y de Montoro, vizcondes de Montebrillo, Grandes de España.* "El Trono y la Nobleza" 45, setembre 1847, 348-349; 48, octubre 1847, 371-372; 49, octubre 1847, 378-379; 50, novembre 1847, 386-387; 51, novembre 1847, 394-396; 52, novembre 1847, 402-406; 53, desembre 1847, 411-412; 54, desembre 1847, 419-420; 55, desembre 1847, 427-428.

128. [Necrología de] *Excmo. Señor D. Ramón Despuig, Martínez de Marcilla, Ram de Montoro, Zaforteza, Dameto, Sureda, Cotoner, Berga, Sureda de San Martí, Togores, Martínez de Marcilla, Dameto, Togores, Villalonga, Surera, Zaforteza y Gual, Conde de Montenegro y de Montoro, Vizconde de Montetrillo...* "El Trono y la Nobleza" 103, desembre 1848, 816.

COMTE DE SAN SIMÓN

129. *Biografía del señor Conde de San Simón*. "El Trono y la Nobleza" 73, maig 1848, 569-570; 74, maig 1848, 577-579.

COMTE DE SANTA MARIA DE FORMIGUERA

130. *Historia de los Condes de Santa María de Formiguera*. "El Trono y la Nobleza" 1, gener 1849, 2-4; 3, gener 1849, 20-22; 4, gener 1849, 30-31; 7, febrer 1849, 53-54; 8, febrer 1849, 61-62; 11, març 1849, 85-87.

COMTE DE SUMACÀRCER

131. *Historia de los condes de Sumacàrcer, Castrillo, Orgaz y Sierra Magna, marqueses de Villasidro, y las Palmas, barones de Joyosa-guarda, Grandes de España, etc.* "El Trono y la Nobleza" 76, maig 1848, 596-597; 77, juny 1848, 603-604; 78, juny 1848, 613; 79, juny 1848, 619-620; 80, juny 1848, 627; 83, juliol 1848, 649-650; 85, agost 1848, 665-666; 87, agost 1848, 681-682; 88, agost 1848, 692-693, 90, setembre 1849, 706-707; 91, setembre 1849, 715-716.

BARÓ DE LLURIAC

132. *Historia de los barones de Lluriach*. "El Trono y la Nobleza" 39, agost 1847, 299-300; 40, agost 1847, 307-308; 41, agost 1847, 317-318.

VESCOMTE DE LA TORRE

133. *Historia de los vizcondes de la Torre, marqueses de la Bastida*. "El Trono y la Nobleza" 38, agost 1847, 292-294.

1.4.1. INFORMACIONS DE NOBLESA.

134. *Real Despacho confirmatorio de la antigua nobleza del M.I.S.D. José de Villalonga*. Palma, Imp. de Pedro José Gelabert, 1860. 36 p., 1 làm., 21,5 cm. Edició anònima.

135. *Real Despacho confirmatorio de Hidalguía y blasones del M.N.S. Don Juan O'Neill y Rossiñol*. Palma, Imp. de D. Felipe Guasp, 1860. 48 p., 1 làm., 21 cm. Edició anònima.

136. *Real Despacho confirmatorio de la antigua nobleza del I.S.D. Martín Mayol y Bauzá*. Palma, Imp. de Pedro José Gelabert, 1860. 1 làm., 33 p., 21,5 cm. Edició anònima.

137. *Real Despacho de Nobleza y Armas del S.D. Jaime Rosselló y Miralles*. Palma, Imprenta de D. Felipe Guasp, 1862, 1 làm., 44 p., 20,5 cm. Edició anònima.

138. *Real Despacho confirmatorio de la antigua nobleza y armas del M.I. Señor Don Bartolomé Ramonell y Ramonell*. Madrid, Imprenta de J. M. Lapuente, 1880. 1 làm., 15 p. 23 cm. Obra pòstuma atribuïda a Bover. Edició anònima.¹⁵

2. ALTRES TEMES.

2.1. GEOGRAFIA. CIÈNCIES APLICADES. MEDICINA.

139. *Geografía mallorquina*. Palma, Imprenta Nacional, 1837. 2 f., 21,5 cm.

Bibl.: No citat per Palau.

140. *Noticia de los productos más abundantes de Mallorca sacada de los manuscritos historiales de D. - - - S. l. [Palma], s. i., s. d., circa 1835*. 2 f., 15,5 cm.

Bibl.: No citat per Palau.—Arxiu RABLB Lligall 28, doc. 12 de setembre 1837.

141. *Del origen, progreso y actual estado de la agricultura, artes y comercio en la isla de Mallorca por - - -* Palma, Imprenta de los Amigos, Junio de 1841. 22 p., 20 cm.

---

¹⁵ A més dels presents memorials i del seu propi, i d'altres anònims desconeguts i publicats fora Mallorca, Bover escriví el de la família Carvajal que romangué inèdit i a punt de dur a l'impremta. El manuscrit (30 + 5 fols) titulat *Historia de los Carvajales* consta de: a) Estudi històric-genealògic-heràldic de la família Carvajal des del segle XII al XIX; b) *Carta de dote de Inés Pizarro de Carbajal* datada el 20 de febrer de 1622 i atorgada davant el notari Hernando Valverde; c) Còpia de dita carta datada l'any 1771; d) *Dispensación concedida a Francisco Pizarro de Vargas y a Inés Pizarro de Hinojosa y Carvajal para que pudiesen contraer matrimonio*, datada el 24 de maig de 1622; e) Còpia de dita dispensa de 1771. Arxiu MARB.

Bibl.: Palau dóna la data de 1840.—Braulio Antón Ramírez. *Diccionario de Bibliografía Agronómica*. Madrid, 1865, p. 309.—Arxiu RALBL Lligall 37.—“Boletín de la Academia de Ciencias Naturales y Artes de Barcelona” vol. 1, n.º 11, a la ressenya de la sessió de 10 febrer 1841. No consultat.

142. *Memoria en que se proponen los medios más conducentes para la cría y la conservación de las abejas, preparar con ventaja las colmenas, y conseguir que sea más abundante la cosecha de la miel y de la cera por - - - Valencia*, Imprenta de D. Benito Monfort, 1843. 19 p., 1 f., 20 cm.

Publicada com a anexe al “Boletín Enciclopédico de la Sociedad Económica de Amigos del País [de Valencia]” amb paginació pròpia, segons consta a l'índex de dit butlletí, fou premiada per els Amics del País de València i per el Instituto Industrial de España, del qual Bover n'era soci corresponçal des del 16 de juliol de 1841.

Segons el seu biògraf D.N.P.D. “*ha sido traducida al francés*”, traducció sense localitzar, que no consta a la Bibliothèque Nationale de Paris.¹⁶

La Sociedad Económica Matritense agrai a Bover la tramesa d'un exemplar el 10 de febrer de 1844.¹⁷

La Sociedad Económica de Amigos del País de Málaga, en sessió de 14 de març de 1847 el nomenà soci corresponent en mèrits de la seva *Memoria*. Per el mateix motiu fou nomenat soci corresponent el 12 d'abril de 1848 de la Societat de Amigos del País de Murcia.

Bibl.: *Memoria de la cría y conservación de las abejas por D. - - - - “El Propagador Balear”* 17, 1 setembre 1846, 2-3.—Braulio Antón Ramírez. *Diccionario de Bibliografía Agronómica*. Madrid, 1865, p. 244-245.—Palau (34188) dóna el títol: *Memoria en que se proponen los medios más conducentes para la cría y conservación de las abejas en este reino de Valencia*.

143. *Frenología*. “*Revista Balear*” 18, 3 març 1844, 3-4.

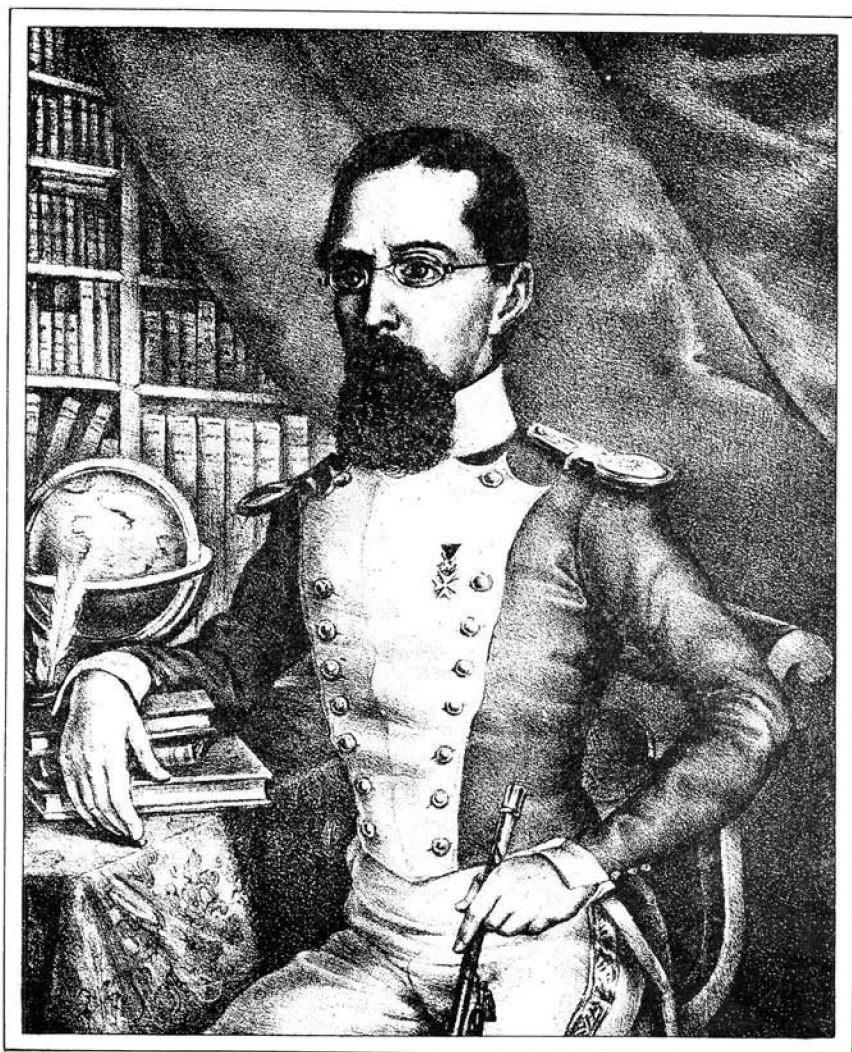
Bibl.: *Documentos librados a favor de Don Mariano Cubí i Soler autor del Sistema Completo de Frenología... por varias clases e individuos a quien ha dado instrucción frenológica en España*. Bazelona (sic), por D. Juan Oliveres, Impresor de S. M., 1846.

¹⁶ D.N.P.D. *Biografía*, p. 27.

¹⁷ Id. Id. p. 14.

Gravat de J. R. D. publicat a D. N. P. D. *Biografía del M. I. Señor D. Joaquín María Bover de Rosselló* (Madrid, 848); i a Enrique Gil y Prats *El caballero sanjuanista D. Joaquín María Bover de Rosselló, escritor mallorquín* ("El Trono y la Nobleza" 1848).

Joaquín María
Bover.
C.º Sujo.

Aleandro Lyrce's.
C.º Sujo.

Gravat anònim, publicat a *Titulos del M. I. S. D. Joaquín Maria Bover* (Palma, 1848?); i a *Nobiliario Mallorquín* (Palma, 1850).

2.2. LA CIUTAT DE MALLORCA.

2.2.1. ASPECTES HISTÒRICS, ARTÍSTICS...

ARC DE L'ALMUDAINA

144. *El Arco de la Almudayna*. Palma, Imprenta Nacional a cargo de D. José Guasp, 1844. 2 f., 20 cm.

Bibl.: No citat per Palau.

145. *El arco de la Almudayna*. "Revista Balear" 32, 9 juny 1844, 2-3.

146. *El arco de la Almudaina*. "Semnario Pintoresco Español" 35, 1 setembre 1844, 277-278.

147. *Arco de la Almudaina*. Palma, Impr. Nacional a cargo de Juan Guasp, 1849. 2 f. No localitzat.

Bibl.: No citat per Palau.—Citat per T. Ripoll.

El 20 d'agost de 1840 fou nomenat inspector d'antiquitats per la Real Academia de la Historia amb l'objectiu de que procuràs no es destruïssin certs monuments històrics. Bover s'enfrontà contra el ferm desig de l'Ajuntament de Ciutat de voler enderrocar l'Arc de l'Almudaina aconseguint una Reial Ordre de 25 d'agost de 1845 salvadora del monument.

CATEDRAL

148. *La Seu de Palma*. "Semnario Pintoresco Español" 18, 2 maig 1841, 144; 19, 9 maig 1841, 145-146.

149. *El sepulcro del Obispo Torrella en la Catedral de Palma*. "Semnario Pintoresco Español" 18, maig 1845, 186-187.

150. *El sepulcro del Obispo Torrella en la catedral de Palma*. "El Propagador Balear" 7, 21 juny 1846, 4.

CASTELL DE BELLVER

151. *Estudios arquitectónicos. El Castillo de Bellver*. Palma, Imp. de Umbert, s. d. [1840?]. 3 p., 1 làm., 20 cm.

Bibl.: No citat per Palau.

152. *El castillo de Bellver*. "Semanario Pintoresco Español" 46, 15 novembre 1840, 361-362.

153. *El castillo de Bellver*. "El Laurel Literario" 4, 20 abril 1842, 28-30.

CONVENT DE SANT DOMINGO

154. *Estudios arquitectónicos. El convento de Santo Domingo de Palma*. Palma, por Guasp, 1843. 2 f., 19,5 cm.

Bibl.: No citat per Palau.—MARB: fragments del manuscrit.

155. *Antigüedades españolas. Convento de Santo Domingo. Palma*. "Semanario Pintoresco Español" 50, 10 desembre 1843, 393-394.

156. *Convento de Sto. Domingo de Palma*. S. l. [Palma], s. i., s. d. 2 f., 20,5 cm.

Bibl.: No citat per Palau.—T. Ripoll proposa la data de 1850 que ens sembla un poc tardana.

LLOTJA

157. *La Lonja de Palma*. "Semanario Pintoresco Español" 24, 14 juny 1840, 185-186.

2.2.2. FESTES.

LA REAL

158. *Fiesta rural de San Bernardo*. "Diario Balear" 51, 20 agost 1833, 4.

159. *Costumbres mallorquinas. Fiesta rural de San Bernardo*. Palma, Impr. de D. F. Guasp, 1845. 2 f., 22 cm.

Bibl.: No citat per Palau.

160. *Costumbres mallorquinas. Fiesta rural de San Bernardo*. "Semanario Pintoresco Español" 24, 15 juny 1845, 186-187.

161. *Costumbres mallorquinas. Fiesta rural de San Bernardo*. "El Noticiero Balear" 21 agost 1847. No localitzat.

162. *Costumbres mallorquinas. Fiesta rural de San Bernardo*. "El Propagador Balear" 32, 25 agost 1847, 2-3. Edició anònima. Extret de "El Noticiero Balear".

2.2.3. ENTITATS CULTURALS.

UNIVERSITAT LITERÀRIA BALEAR

Per la primavera de 1841 s'encengué una forta polèmica entre Miguel Moragues i Joan Gamundí per qüestions de la Universitat Literària de Ciutat. La discussió quedà reflectida en els següents opuscles que citam per ordre cronològic:

—Miguel Moragues. *Noticias del país relativas a la nueva Universidad Literaria*. Palma, Imprenta Nacional a cargo de D. Juan Guasp, abril de 1841.

163. *Adición a las Noticias del país relativas a la nueva Universidad Literaria Balear*. Palma, Por Guasp, s. d. [1841]. 8 p., 21,5 cm. Data: 25 de mayo de 1841. Obra anònima de Bover.

—Juan Gamundí. *Contestación a los cargos que contra el doctor D. Juan Gamundí presbítero y rector de la Universidad, publica el folleto Noticias del país relativas a la nueva Universidad Literaria Balear*. Palma, Imprenta de Pedro José Gelabert, 1841.

—Miguel Moragues. *Réplica del Dr. D. Miguel Moragues Pro. catedrático, a la contestación que en 31 de mayo último ha dado a luz D. Juan Gamundí Pro. catedrático y rector interino de la nueva Universidad Literaria Balear para refutar varios de los cargos que contiene contra él un folleto titulado Noticias del país relativas a dicho establecimiento, y publicado a mediados de abril anterior*. Palma, Imprenta Nacional a cargo de D. Juan Guasp, día 3 de junio de 1841.

DIPUTACIÓ ARQUEOLÒGICA

164. *Diputación Arqueológica de las Islas Baleares. Noticia de su erección, discurso inaugural y catálogo de sus individuos*. Palma, Imprenta Nacional a cargo de D. Juan Guasp, 1844. 8 f., 22 cm. Edició a cura de Bover.

L'autor era soci de mèrit de la Sociedad Española de Arqueología, més endavant Academia Nacional, de la qual rebé l'encàrrec de fundar la Diputació Arqueològica, així ho féu el 1842. L'any 1844 n'era secretari.

LICEU MALLORQUÍ

165. *Bases acordadas para la unión Liceo Mallorquín y Casino Balear, cuyas sociedades forman actualmente la del Círculo Mallorquín*. Palma, Imp. de Pedro José Gelabert, 1852. 36 p., 22 cm. Atribuït a Bover.

Des del 28 de febrer de 1848 era soci de mèrit de la Secció de Literatura, i després — 26 de març del mateix any — bibliotecari del Liceu Mallorquí. L'any 1852 era vicesecretari del Círculo Mallorquí.

ATENEU BALEAR

166. *Reglamento General del Ateneo Balear*. Palma, Imprenta de Pedro José Gelabert, 1862. 16 p., 26 cm. Atribuït a Bover.

2.3. MONOGRAFIES DE LLOCS I POBLES.

ALFÀBIA

167. *Alfàbia*. "Es Castellet" Bunyola, 15, març 1970, 7. Extret de *Historia de la Casa Real*, p. 64-65.

BINISALEM

168. *Estudios geológicos. Las minas de carbón de Binisalem descritas por - - -* Palma, Por Guasp, 1842. 2 f., 20 cm.

169. *Estudios geológicos. Las minas de carbón de Binisalem*. "Diario Constitucional" 40, 9 febrer 1842, 4.

CABRERA

170. *Isla de Cabrera. Sucesos de su historia que tienen relación con la de Francia*. Palma, Imprenta de D. Felipe Gausp, 1847. 32 p. + 1 lám., 21 cm.

La publicació de l'opuscle provocà un atac frontal, violent i ultratjant ferm contra l'autor per part de J. M. Quadrado i companyia, atac que es concretà en un panflet d'història-ficció, literàriament meritós, però que pel seu to d'afronta, escarni i befa ferí dolorosament Bover.¹⁸ Es tracta de [José María Quadrado]. *Historia de la Dragonera, en sus relaciones con la civilización europea, por una Sociedad de Literatos*. Palma, Imprenta de D. Estevan Trias, 15 de enero de 1848.¹⁹—Segona

¹⁸ Ramon Rosselló i Jaume Bover. *La Dragonera. Notes històriques*. Mallorca, 1980.

¹⁹ "Guillermo Forteza escribió el capítulo I, José Rocabertí de Dameto el II, Tomás Aguiló el IV y Antonio Montís el V", segons Gaspar Sabater a José María Quadrado. *El poligrafo balear*. Palma, 1967, p. 88-89.

edició: Palma, Imprenta de D. Estevan Trias, 1.º de Febrero de 1848.—Tercera edició: José M.ª Quadrado. *Historia de la Dragonera en sus relaciones con la civilización europea*. Prólogo: B.[artolomé] Payeras Franch. Palma de Mallorca, Ed. Clumba, 1950. (Col Drach, 1). Al text de les solapes s'anuncià una segona edició de *Isla de Cabrera* que mai es féu.—Quarta edició: [José María Quadrado]. *Historia de la Dragonera, en sus relaciones con la civilización europea, por una Sociedad de Literatos*. Palma, Imprenta de D. Estevan Trias, 1.º de Febrero de 1848. S. l. [Felanitx], s. i., s. d. [197...?]. Facsímil, edició furtiva.

Bibl.: BBM Manuscrit.—Joaquín Verdaguer. *Quadrado, humorista*. "Revista... Círculo de Bellas Artes" 20-24 (1946) 167-174.

CAMPOS

171. *Agasus* (sic) *termales de la Villa de Campos*. S. l. [Palma], s. i., s. d. [1837]. 2 f., 20 cm. L'errada del títol apareix a certs exemplars corregida amb un paperet imprès aferrat.

Bibl.: Arxiu RALB Lligall 28, doc. 12 desembre 1837.

172. *Aguas termales de la villa de Campos*. "El Progreso" 131, 8 febrer 1837, 1.

173. *Apuntes sobre el origen, virtudes y estado actual de las termas de la villa de Campos*. Palma, Imprenta Nacional regentada por D. Juan Guasp, 1839. 4 f., 21 cm.

La Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona nomenà Bover soci corresponent el 15 de novembre de 1841 en premi per la seva memòria sobre les termes de Campos. Per el mateix motiu fou nomenat soci corresponent el 9 de febrer de 1849 de la Real Academia de Medicina y Cirugia de Múrcia.

Bibl.: *Otra vez. Baños de Campos*. "Diario Constitucional" 1848, 28 i 29 juliol, 1, 23, 25, 27 i 29 agost, 1, 12 i 20 setembre.—*Baños de Campos*. "El Balear" 1848, 24, 25, 27 i 29 juliol, 4, 5, 9, 19 i 21 d'agost.—Jaume Cabanellas. *Le cicerone français a Palma de Majorque*. Palma, 1845, p. 88-89.

174. *Lisertación histórica sobre las pirámides druicas de la villa de Campos en la isla de Mallorca*. Palma, Imprenta Nacional a cargo de D. Juan Guasp, 1839. 2 f., 20,5 cm.

Bibl.: No citat per Palau. Sembla que existeix una edició pòstuma anònima (!): Palma, Imp. Pedro José Gelabert, 1884. No consultat. Cf. Damià Huguet. *Bibliografía dels escriptors de Campos (1306-1979)*. Campos, 1980, n.º 198.

175a. *Estudios arqueológicos. Las pirámides druicas de la villa de Campos en la isla de Mallorca.* "Semanario Pintoresco Español" 52, 27 desembre 1840, 410-412.

175b. Disertació sobre les piràmides cèltiques.

"En la *"Gaceta"* de 28 diciembre de 1840 salió mi disertación de las pirámides célticas". No localitzat. Cal pensar que es tracta de les "piràmides" de Campos. Vg. *Autores que me citan en sus obras literarias*, a *Miscel·lànies* XII p. 149 v.

176. *Noticias relativas a la antiquísima Villa de Campos que compilé hallándose en la misma en el mes de Julio de 1836, por - - -* In: *Fiestas. Campos 1963.* Campos, Imprenta Juan Roig, 1963, s. p. Extret, sense indicar-ho, de les "Miscel·lànies", vol. VIII.

CONILLERA

177. *Isla Conejera.* Palma, Imprenta Nacional a cargo de D. Juan Guasp, 1839. 2 f., 20 cm.

178. *Isla Conejera.* "Diario Constitucional" 29, 29 abril 1839, 4.

179. *Disertación sobre el lugar donde estuvo situado el pueblo latino de Cunium en la época que los romanos dominaron la isla de Mallorca por - - -* Palma, Imprenta Nacional a cargo de D. Juan Guasp, 1839. 2 f., 22,5 cm.

180. *Disertación histórica sobre el lugar donde estuvo situado el pueblo latino de Cunium en la época que los romanos dominaron la isla de Mallorca. Por - - -* "Diario Constitucional" 33, 2 agost 1839, 3-4.

Els estudis sobre la Conillera i Cunium foren contestats de forma anònima per Antoni Furió: *Correcciones fraternas o notas críticas y advertencias pacíficas a los dos artículos publicados por D. Joaquín María Bover en los Diarios Constitucionales de Palma del 29 de abril y dos de agosto del presente año.* Palma, Imprenta y Librería de Estevan Trias, 1839. L'opuscle conté: *Primera corrección al discurso sobre la patria de Aníbal publicado en el Diario Constitucional de Palma de 29 de abril con el título y epígrafe siguiente: Isla Conejera*, p. 3-25, signat per *El amigo de la veracidad en la historia*; *Segunda corrección a la disertación histórica sobre el lugar donde estuvo situado el pueblo latino Cunium en la época que los romanos dominaron la isla de Mallorca, publicada en el Diario Constitucional de Palma día 2 de agosto*, p. 27-45.

Bover se sentí ofès i, amb foc dins les sabates, entregà a la impremta la següent:

181. *Contestación de D. - - - a las Correcciones fraternas, Notas críticas y Advertencias pacíficas hechas a sus Disertaciones históricas sobre la isla Conejera y sobre el pueblo de Cunium*. Palma, Imprenta Nacional a cargo de D. Juan Guasp, 1839. 24 p., 15 cm.

La polèmica no acabà aquí, Furió redactà una *Réplica a la Contestación de D. Joaquín María Bover* entregada el mes de març de 1841 a la redacció de "El Genio de la Libertad", la qual no la publicà fins el 2 d'agost de 1841 segons nota manuscrita de Furió. Creim que les dades són errònies, car a "El Genio de la Libertad" de dit dia no apareix el text de Furió.²⁰

Bibl.: Sobre la *Disertación* el biògraf de Bover de l'Espasa diu "libro al que se hicieron no pocas objeciones que contestó cumplidamente". Vg. *Enciclopedia Universal Ilustrada Europea-Americana*, Espasa, Barcelona, v. 9, s. v. *Bover de Rosselló (Joaquín María)*, p. 474-475.

ESPORLES

182. *Memoria en que se proponen los medios de aumentar la riqueza de la villa de Esporlas por - - -* Palma, Imprenta Real regentada por D. Juan Guasp y Pascual, 1835. 4 f., 20,5 cm.

Bibl.: No citat per Palau.—Arxiu RABLB Lligall 28, doc. 12 de setembre 1837.

183. *Descripción de la Gruta de Canet en la villa de Esporlas por - - -* Palma, Imprenta Nacional a cargo de D. Juan Guasp, 1844. 7 p., 19,5 cm.

184. *Descripción de la Gruta de Canet en la villa de Esporlas*. "Revista Balear" 10, 7 gener 1844, 1-4. Data: *Diciembre de 1843*.

185. *Descripción de la Gruta de Canet en la villa de Esporlas*. "Diario Constitucional" 7, 7 gener 1844, 4; 8, 8 gener 1844, 3.

ESTELLENCES

186. *Estellencs. Descripción histórico-geográfica*. 1831. Edició a cura de Jaume Bover i Gaspar Jerez. Palma de Mallorca, 1980. Inèdit.

²⁰ Ms. de la BBM (Ms. 8.º 1 [1]). Furió diu que entregà l'original el mes de març i que es publicà, ple d'errades, el 2 d'agost de 1841. Les dades són errònies car a "El Genio de la Libertad" de dit dia no apareix la *Réplica*.

FELANITX

187. *Una visita a San Salvador*. Palma, Imprenta Nacional a cargo de D. Juan Guasp, 1839. 2 f., 22 cm.
Bibl.: No citat per Palau.

189. *Una visita a San Salvador*. Palma, Imprenta Nacional a cargo de D. Juan Guasp, 1839. Felanitx, Ed. Ramon Llull, 1971. 2 f., 19,5 cm. Reimpressió. Edició de 25 exemplars no numerats i a cura de Ramon Rosselló Vaquer.

POLLENÇA

190. *Gruta de Can Sion en Pollensa*. Palma, Por Guasp, 1942. 2 f., 20 cm.

191. *Estudios geológicos. Gruta de Can Sion en Pollensa*. "Diario Constitucional" 2, 2 gener 1842, 3-4.

192. *Descubrimientos arqueológicos. I. La águila de bronce*. Palma, Por Guasp, 1842. 2 f., 20 cm. Sobre les troballes de Pedret de Bóquer.

193. *Descubrimientos arqueológicos. I. La águila de bronce*. "Diario Constitucional" 84, 23 desembre 1842, 4.

194. *Arqueología. Descubrimientos en Mallorca. I. La águila de bronce*. "Semanao Pintoresco Español" 1843, p. 63-64.

PORRERES

195. *Gruta de Son Lluís. Descripción por - - -* Palma, Imprenta Nacional a cargo de D. Juan Guasp, 1839. 2 f., 21 cm. Sobre la cova de Son Lluís de Porreres.

Bibl.: "Guardia Nacional" 20 maig 1839.—Arxiu RABLB Lligall 37, carta de 1 maig 1839.

196. *Descripción de la milagrosa gruta de Son Lluís en la isla de Mallorca, por D. - - -* "Museo de las Familias" II (1839) 484-485. No consultat.

197. *Gruta de Son Lluís*. "Diario Constitucional de Palma". No hem sabut localitzar la data.

198. *Gruta de Son Lluís*. In: *Festes de Sant Roc. Porreres, agost 1979*. Felanitx, Imp. Llopis, 1979. Amb una nota introductòria anònima.

SÓLLER

199. *Historia de la espugnación de Sóller por el ejército de Occhiali, capitán Pachá de Túnez y victoria ganada por los vecinos de aquella villa en 11 de mayo de 1561 por - - -* Palma, Imprenta Balear a cargo de D. Francisco de P. Torrens, 1856. 205 p. + 3 f., 21,5 cm. Inclou un ofici d'Antoni Pons, vicepresident de l'ajuntament de Sóller, encomanant a Bover la redacció de l'obra. Data: Sóller, 22 d'octubre de 1855, p. 5-6; Indica els autors, bibliografia, manuscrits i arxius consultats i les "personas que nos han suministrado noticias y documentos: D. Salvador Roselló, Sr. D. Bernardo Galmés, D. Jorge Frontera, D. José Rutlan Pro.", p. 207-208.

Bibl.: *Bibliografía. Historia de la espugnación de Sóller por el ejército...* "El Palmesano" 102 (1856) 3.—Francisco Cerdó. *Juan Angelats, drama histórico, original, en tres actos*. Palma, Imp. de Juan Colomar, 1862.—Alvaro Santamaría. *El valle de Sóller y Mallorca en el siglo XVI*. Sóller, Imp. Marqués, 1971.—BBM: Manuscrit amb proves d'impremta.

VALLDEMOSSA

200. *La Cartuja de Valldemusa*. "Semanao Pintoresco Español" 40, 4 octubre 1840, 319-320.

201. *La Cartuja de Valldemusa*. S. l. [Palma], Por Guasp, 1842. 2 f., 20 cm.

202a. *La Cartuja de Valldemusa*. "Almacén de Frutos Literarios" 51, 1 maig 1842, 812-815.

202b. *Noticias de la Cartuja*. In: Juan Muntaner Bujosa y José Fco. Argente Sánchez. *Introducción a la Historia de Valldemossa*. Mallorca, 1980, t. I, p. 45-47. Extret de les "Miscel·lànies" sense indicar volum ni paginació.

202c. *Noticias de Valldemossa*. In: Juan Muntaner Bujosa y José Fco. Argente Sánchez, o. c. p. 41-43. Extret de les "Miscel·lànies" sense indicar volum ni paginació.

3. OBRA POÈTICA.

3.1. LÍRICA.

A BELISA

203. *Belisa durmiendo. Anacreóntica*. “El Laurel Literario” 4, 20 abril 1842, 32.

204. *Lamento. “No cruces, avecilla...”*. “El Estudiantón” 10, 18 juny 1843, 39.

205. *El sueño de Belisa*. “El Estudiantón” 24, 24 setembre 1843, 97-98.

A FIRILA

206. Amb el pseudònim Cleandro.²¹ *A P. P. Letrilla. “Oh! Fuerza es ya que rompa...”*. “El Propagador Balear” 6, 23 febrer 1847, 3. Data: 22 enero 1847.

207. Amb el pseudònim Cleandro. *A... Letrilla. “Desde el hermoso valle...”*. “El Propagador Balear” 9, 16 març 1847, 7.

208. Amb les inicials C.[leandro] L.[irceo]. *A... en sus días*. “El Propagador Balear” 17, 12 maig 1847, 6. Data: 19 de marzo de 1847.

209. Amb el pseudònim Cleandro. *A... Letrilla. “Si el sol fulgente...”*. “El Propagador Balear” 18, 19 maig 1847, 5.

210. Amb el pseudònim Cleandro. *A... “Recordando anoche...”*. “El Propagador Balear” 19, 26 maig 1847, 2-3.

211. *A Firila (P. P.). “Cansado ya una noche...”*. “El Trono y la Nobleza” 32, maig 1847, 239-240.

212. Amb el pseudònim Cleandro. *Lamento. “No cruces, avecilla...”*. “El Propagador Balear” 20, 2 juny 1847, 1-2.

213. Amb el pseudònim Cleandro. *Anacreóntica. “Qué afectos, Firila...”*. “El Propagador Balear” 21, 9 juny 1847, 2.

²¹ L'Acadèmia dels Arcades de Roma en la neomènia de Gamalió a l'Olimpiada DCLXI —segons la seva peculiar cronologia— l'admeté en el gremi dels pastors, com a pastor de número, i el 18 de desembre de 1845 li otorgà el nom de *Cleandro Lirceo*. Bover utilitzà el pseudònim de *Cleandro*, i molt rares vegades el de *Cleandro Lirceo* o *Lyrceo*, per a signar sobretot les composicions de caire líric. També a certs manuscrits literaris empra dit nom.

214. Amb el pseudònim Cleandro. *Idilio*. “*Ah! ¿Porque despiadada...*”. “El Propagador Balear” 23, 23 juny 1847, 6-7.

215. Amb el pseudònim Cleandro. A... “*Cansado ya una noche...*”. “El Propagador Balear” 24, 30 juny 1847, 1-2.

216. Amb el pseudònim Cleandro. A *Firila*. “*Fragmento*” (sic). “*¿Será su voz la que oigo...?*”. “El Propagador Balear” 25, 7 juliol 1847, 5-7.

217. Amb el pseudònim Cleandro. *Anacreóntica*. “*Venid favónios blandos...*”. “El Propagador Balear” 26, 14 juliol 1847, 5.

218. Amb el pseudònim Cleandro. A *Firila*. “*Llorar abandonado...*”. “El Propagador Balear” 32, 25 agost 1847, 5.

A FRAZQUITA M.

219. *A los días de Doña Frazquita M. Despierta un amante habiendo soñado a su querida en la víspera de su Santo; y le dirige inmediatamente la siguiente Poesia*. S. l., s. i., s. d. 1 f., 20 cm.

220. *Lamento*. “*No cruces, avecilla...*”. “El Laurel” 32, 30 octubre 1842, 254-255. Data: *Campos I.º de julio de 1839*.

A GERTRUDIS

221. Amb les inicials J. M. B. *Letrilla*. “*Pues por desgracia...*”. “El Laurel Literario” 29, 9 octubre 1842, 229-230.

A ISBELIA

222. *Al vencimiento. Soneto*. “*Isbelia, sin adorno ni artificio...*”. S. l., s. i., s. d. 1 f., 20 cm.

223. Amb les inicials J. M. B. *A ella! Soneto*. “El Estudiantón” 12, 2 juliol 1843, 17.

SENSE DEDICATÒRIA CONEGUDA

224. *A ella! Fracmento* (sic). “*Será su voz la que oigo?...*”. “El Estudiantón” 47, 3 març 1844, 190-191.

225. Amb les inicials J.M.B. *Letrilla*. “*Que dulce es oirla....*”. “El Estudiantón” 27, 15 octubre 1845, 109-110.

226. Amb el pseudònim Cleandro. A... "Cantorcillos míos..." "El Propagador Balear" 22, 16 juny 1847, 4-5.

227. Amb el pseudònim Cleandro. *Letrilla*. "De amores herido..." "El Propagador Balear" 28, 28 juliol 1847, 2-3.

228. *Octava*. "Con pompa y magestad asciende ufano..." S.l. [Palma], s.i., s.d. 1 f., 20,5 cm. Atribuïda per T. Ripoll a Bover.

229. *Romances*. Palma, Imprenta Nacional regentada por Juan Guasp, 1838. 2 f.

Bibl.: No citat per Palau.—Citat per T. Ripoll.—No localitzat.

3.2. ÈPICA.

A JOSEP NICOLAU DE AZARA I PERERA

230. *A la memoria del grande Azara. Del M.I.S.D.* - - - S. l., s. i., s. d. [1850?]. 2 f., 20 cm. Data: *Palma de Mallorca, 1850*.

Bibl.: No citat per Palau.

231. *Al molt egregi, magnífich e excellent señyor Joseph Nicolau de Azara*. S.l. [Palma], s.i. [Gelabert?], s.d. [1852?]. 1 f., 30 cm. Data: *Madrid, 12 de zembre de 1852*. Signat: *Lloaxim Maria Bover*.

Bibl.: No citat per Palau .

232. *Al molt egregi, magnífich e excellent senñyor, la señor Joseph Nicolau de Azara*. "El Genio de la Libertad" 302, 20 desembre 1852, 4. Data: *Madrid 12 de dezembra de 1852*. Signat: *Lloaxim María Bover*. Poema compost per a la *Corona poética dedicada al escelentísimo Sr. D. José Nicolás de Azara que acaba de publicarse en Madrid*, obra no localitzada, es possible que es tracti de *Album nacional y extranjero en honor del caballero Azara. Corona científica, literaria, artística y política... a... D. José Nicolás de Azara y Perera... Obra escrita en parte y dirigida por D. Basilio Sebastián Castellanos de Losada*. Madrid, Imp. de D. Alejandro Fuentenebro, 1856. No consultat. Circulen separates de l'obra.

233. *Al molt egregi, magnífich e excellent señyor, lo señor Joseph Nicolau de Azara*. "Diario de Palma" 23 desembre 1852, 4. Data: *Madrid, 12 de dezembra de 1852*. Signat: *Lloaxim María Bover*.

A MARIA ELISABET LLUÏSA DE BORBÓ

234 *Oda sáfica a la Real Jura de la Sereníssima Señora Princesa de Asturias Doña Isabel Luisa de Borbón*. Mahón, Imprenta de P. A. Serra, Julio de 1833. 2 f., 20 cm.

Bibl.: No citat per Palau.—Arxiu RABLB Lligall 28, doc. 12 desembre 1837.

235. *Oda sáfica a la Real Jura de la Serénísima Señora Princesa de Asturias Doña María Isabel de Borbón*. “Diario Balear” 14, 14 juliol 1833, 3.

236. *La Lira de Bovino con motivo de la Real Jura de la Sereníssima Señora Princesa Doña María Isabel de Borbón*. Mahón, Imprenta de P. A. Serra, Setiembre 1833. 8 f., 19,5 cm. Data: *Palma 24 de Julio de 1833*. Conté: “*Por breve cauce de dorados guijos...*”; *Himno. Coro*. “*Viva, viva en los bronceos eternos...*”; *Soneto*. “*Al Reino de León unió Castilla...*”

Bibl.: Arxiu RABLB Lligall 28, doc. 12 desembre 1837.

237. *Sentimientos que animan a los individuos del Real Cuerpo de Artilleria en Mallorca, con la ocasión plausible de celebrarse en la Capital de Palma el acto grandioso de la Jura a la Sereníssima Princesa de Asturias Doña María Isabel Luisa, escelsa primogénita de nuestros augustos monarcas*. S.l. [Palma], s.i., s.d. [1833] 1 f., 30,5 cm. Atribuïda per T. Ripoll a Bover. Amb una nota històrica.

238. *Himno Patriótico para cantarse en el Teatro de Palma la noche del 25 de agosto de 1835 dedicado por la empresa a la regia festividad de los días de S.A. la Sereníssima Señora Princesa de Asturias Doña María Luisa Fernanda de Borbón*. S.l. [Palma], Por Guasp, s. d. 1835. 1 f., 22 cm. Atribuïda a Bover per T. Ripoll.

239. *Letrilla*. “*Venid, palmesanos...*” S. l., [Palma], s. i., s. d. 1 f., 20 cm. Atribuït per T. Ripoll a Bover.

A MIQUEL MARIA BRONDO I DE PUIGDORFILA

240. *A la sentida muerte del S. D. Miguel María Brondo. Caballero de la ínclita Orden de S. Juan de Jerusalem*. “Diario Constitucional de Palma” 15, 15 juliol 1849, 4. Data: *Valldurgent, 3 de julio de 1849*.

241. *A la sentida muerte del Señor Don Miguel María Brondo. Caballero de la Orden de San Juan de Jerusalem, acaecida en Palma de Mallorca el 18 de junio de 1849*. “El Trono y la Nobleza” 29, agost 1849, 233. Data: *Valldurgent (Mallorca) 3 de julio de 1849*.

A DOLORS CABRERA I HEREDIA

242. *Para el Album de la señorita Doña Dolores*^{°°}. "El Trono y la Nobleza" 39, octubre 1851, 311-312.

A AMALIA CANALES DE OVILO Y OTERO

243. *Terremoto de Palma. (15 de mayo de 1851). A Doña Amalia Canales de O.* "El Trono y la Nobleza" 25, juliol 1851, 200.

A BASILIO SEBASTIÁN CASTELLANOS DE LOSADA

244. Amb el pseudònim Cleandro Lirceo. *Al distinguido anticuario y escriptor español D. Basilio Sebastián Castellanos de Losada.* "El Trono y la Nobleza" 90, setembre 1848, 710.

245. Amb el pseudònim Cleandro Lirceo. *Al distinguido anticuario y escritor español D. Basilio Sebastián Castellanos de Losada.* In: Nicolás Castor de Cannedo. *Biografía de D. Basilio Sebastián Castellanos de Losada, Bibliotecario de la Nacional de Madrid, publicada en el periódico literario El Trono y la Nobleza.* Madrid, Imprenta de Don Baltasar González, 1848, p. 41-43.

A MARIA CRISTINA DE LES DUES SICÍLIES

246 *A la Reina Nuestra Señora con motivo de su pacífico Gobierno, restablecimiento de nuestro amado Monarca a su interesante salud y expedición del Real Decreto de Amnistia. Oda.* Palma, Imprenta de Guasp, novembre de 1832. 2 f., 20,5 cm.

Bibl.: No citat per Palau.

247. *A la Reina Nuestra Señora. Anacreóntica.* Mahón, Imprenta de Serra, diciembre de 1832. 1 f., 29,5 cm.

Bibl.: No citat per Palau.

A ELIZABET II

248. *Soneto. "Al reino de León unió Castilla...".* "Revista Balear" 6, 10 desembre 1843, 3. "Con motivo de las fiestas de proclamación y jura de Isabel II" .

249. *A S.M. la Reina Doña Isabel II con motivo de su feliz alumbramiento, el 20 de diciembre de 1851.* "El Trono y la Nobleza" 47, desembre 1851, 371-372.

250. A S.M. *la Reina Doña Isabel II con motivo de su feliz alumbramiento, el 20 de diciembre de 1851* In: Manuel Ovilo y Otero. *Corona poética ofrecida a SS.MM. la Reina Doña Isabel II y el Rey D. Francisco de Asís María, con motivo del nacimiento de su hija S.A.R. la Serenísima Señora Princesa Doña María Isabel Francisca de Borbón en nombre de los poetas españoles por D. Manuel Ovilo y Otero*. Madrid, 1852. No consultat.

Bibl.: "El Trono y la Nobleza" 2, gener 1852, 16.

251. *Octava. "Si de Fernando y de la fiel Cristina..."* S.I. [Palma], s.i., s.d. 1 f., 20 cm. Atribuïda per T. Ripoll a Bover.

252. *Octava. "El júbilo estremado, que hoy advierto..."* S. I. [Palma], s. d. 1 f., 20 cm. Atribuïda per T. Ripoll a Bover.

253. *Décima. "Cual el vuelo magestuoso..."*. S.I. [Palma], s.i., s.d. 1 f., 20 cm. Atribuïda per T. Ripoll a Bover.

254. *Sestina. "Yo me alejo de vos, ó mallorquines..."* S.I. [Palma], s.i., s.d. 20 cm. Atribuïda per T. Ripoll a Bover.

255. *Octava. "Cual águila veloz, que estiende ufana..."*. S. I. [Palma], s.i., s.d. 1 f. 20 cm. Atribuïda per T. Ripoll a Bover.

A JOSEFA ESPINOSA

256. Amb les inicials J.M.B. A D.ª *Josefa Espinosa en la noche de su beneficio*. "Diario Constitucional" 51, 20 novembre 1843, 4.

A FERRAN VII

257. *Elegía a la muerte de nuestro idolatrado Monarca el Señor D. Fernando VII*. "Diario Balear" 85, 24 desembre 1833, 3-4.

A JOAN ANTONI MONET

257. *La feliz llegada a Palma del Escelentísimo Señor Don Juan Antonio Monet, General de las islas Baleares por - - -* Palma, Imprenta de D. Felipe Guasp, febrero de 1833. 4 f., 21 cm.

Bibl.: No citat per Palau.— P.L.D.M. A D. *Joaquín María Bover de Rosselló en la publicación de su oda a la llegada del Escelentísimo Señor Capitán General de estas islas Baleares*. Palma, Imprenta de D. Felipe Guasp, febrero 1833. 2 f., 21 cm. —Arxiu RABLB Lligall 28 doc. 12 desembre 1837.

258. *La feliz llegada a Palma del Esceletísimo Señor Don Juan Antonio Monet, Capitán General de las Islas Baleares. Oda.* "Diario Balear" 60, 1 març 1833, 3-7.

A L'AUTOR DE L'ODA DEDICADA A
D. JUAN DÍAZ MERINO, BISBE DE MENORCA

259. *Anacreóntica.* "Si de tu dulce lira..." "Diario Balear" 23, de juliol 1832, 4.

A LA LLIBERTAT

260. *Oda a la Libertad por D.* - - - Palma, Imprenta Real regentada por D. Juan Guasp y Pascual, 1835. 4 f., 19,5 cm.

Bibl.: No citat per Palau.— Arxiu RABLB Lligall 28, doc. 12 desembre 1837.

261. *Oda a la libertad.* "Diario Balear" 62, 1 desembre 1835, 3-4.

A UN AMIC

262. *Mi sueño funesto. A un amigo.* Mahón, Imp. Serra, 1834. 2 f., 20,5 cm. Data: *Palma 26 de noviembre 1833.*

Bibl.: No citat per Palau.— Arxiu RABLB Lligall 28, doc. 12 desembre 1837.

A BANYALBUFAR

263. *Bañalbufar. Romance por* - - -, Palma, Imprenta Nacional regentada por D. Juan Guasp, 1838. 2 f., 19,5 cm.

Bibl.: No citat per Palau.

A MAÓ

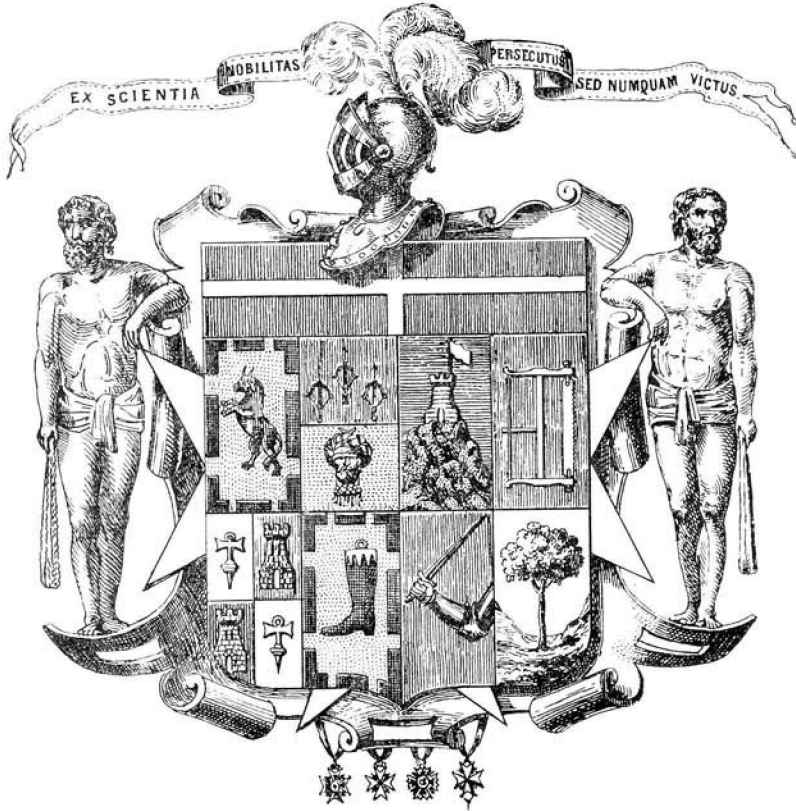
264. *Recuerdos de Mahón por* - - - *Oda.* Mahón, Imprenta de la Viuda e Hijo de Serra, Febrero 1836. 4 f., 21 cm. Amb notes històriques.

Bibl.: Arxiu RABLB Lligall 28, doc. 12 desembre 1837.

AL PARNAS MALLORQUÍ

265. *Al Parnaso mallorquín.* "Diario Balear" 22, 22 gener 1833, 8.

Escut d'armes de Bover dissenyat per ell mateix i publicat al *Real Despacho confirmatorio de la Antigua nobleza e hidalguía del M. I. S. D. Joaquín María Bover*. (Madrid, 1957).

AL MOLT EGRECI,

magnífich é excellent señyor, lo señyor

JOSEPH NICOLAU DE AZARA.

Requestas d'amor, cantaba yo un dia,
 Coplas de delit, un temps entonaba;
 Lavors mos plaers, ab plaers unia
 Del angel hermós, per qui yo vivía
 Que dins l'Almudayna, Malorcha gordaba.
 Ya no tornarà ; O cruel recórt!
 Temps de goig y ditxa, y de gran ventura;
 Ya mon sperit, no te mes conort
 Que plorar ab plant, y sperar la mort
 Sens altra consol, que amargua tristura.

Mon accent no pot, en tals occasions
 Tremetra al ingeni, de bona memoria,
 De AZARA lo grán, lloas ni cansons;
 Sino pare nostros, y homils oracions
 Deixant per jutjiar, sos fets á la historia.

Sevèra en son jui, un prem eminent
 Donara als AZARAS, si l'han merescút;
 Donchs la historia may, al hom de talent
 Son merexer néga, ni al que es delinquent
 El lliura del castig, etern y digut.

Ab letras deuradas, seriu las proessas
 D'Annibal, de Cessar, d'August y mil homs
 Que al mon per sos fets, y accions gentilessas,
 Guañyant eterns triunfos, ab ses grans empresas,
 Deixaren gloriossos, sos gloriossos noms.

Obriu est gran libra, y jiorns spantables
 De sanch y terrór, també legireu:
 Obriu lo y miráu, com son perdurables
 De Mário y de Sylla, los crims detestables
 Que ab fel y vinagre, scrits trobareu.

Madrid 12 de dezembra de 1852.

LLOATXIM MARIA BOVER.

3.3. RELIGIOSA

266. Amb les inicials J.M.B. *Afectos a María*; "Si el corazón ofresces..."; "Amo, y el corazón llevo esculpido..." In: Ramón Leal, *Origen de la Asociación del obsequio diario de visitar a la Santísima Virgen, o Corte de María en sus más célebres imágenes, aprobada canónicamente y enriquecida de gracias por la Santa Sede, con algunas oraciones para visitarla. Reimpreso con permiso de la Asociación por Tomás Saurina*. Palma de Mallorca, Imprenta de Felipe Guasp, 1848, p. 49-51.

Les *Octavas bilingües a la Sma. Reina de San Salvador* atribuïdes a Bover no són seves. El seu autor és Jaume A. Prohens (Felanitx 1799-Ciutat 1865).²²

3.4. CIRCUNSTANCIAL

267. *Aguinaldo*. S.l. [Palma], s.i., s.d. 1 f., 21,5 cm.

268. *El repartidor del Diario Constitucional a los Sres. Suscriptores*. S.l. [Palma], s.i., s.d. 1 f., 22 cm.

269. *Buenas Pascuas*. "El repartidor / pide el aguinaldo..." S.l. [Palma], s.i., s.d. 1 f., 20 cm.

270. *El Repartidor a los Sres. Suscriptores*. "Los Señores suscriptores..." S.l., [Palma] s.i., s.d. 1 f., 20 cm. Atribuït a Bover per T. Ripoll.

271. *El repartidor del Diario Constitucional a los Sres. Suscriptores. Letrilla*. "Mientras la nieve..." S. l. [Palma], s. i., s. d. 1 f. 20 cm.

272. *Aguinaldo*. "Oh! no niegue el suscriptor..." S.l. [Palma], s.i., s.d. 20 cm.

4. MÚSICA I CRÍTICA MUSICAL

273. *El Vou Varivou* (sic) *canción popular mallorquina dedicada al célebre español Azara. Poesíade D. - - - Música de D. F.* [rancisco] F. [rontera] *de Valldemosa*. M. [adrid], Calcog. de L. Lodre, s. d. 2 f., 25,5 cm. Partitura.

274. Amb el pseudònim Cleandro. *Señor Casella. Mad. La Combe*. "El Propagador Balear" 27, 21 juliol 1847, 4-5.

²² Vg. Cosme Bauzá. *Espiguelo literario de mi tierra*. Felanitx, 1920, p. 77.

5. OBRES D'ALTRE

5.1. EDICIONS.

CRISTÒFOL CLADERA I COMPANYY

275. *Carta de Don Cristóbal Cladera a Don Melchor Andario, autor de la "ntología de la sombra de Nelson". Publicala D. - - - - Prólogo del editor [J. M.ª Bover]. Palma, Imprenta Nacional a cargo de Don Juan Guasp y Pascual, 1844. 20 p.*

276. *Carta de Don Cristóbal Cladera a Don Melchor Andario, autor de la "ntología de la sombra de Nelson". Publicala D. - - - - Prólogo del editor [J. M.ª Bover]. Apuntes biográficos de D. Cristóbal Cladera. "Almacén de Frutos Literarios" 11, 8 febrer 1844, 1-10; 12, 15 febrer 1844, 1-7.*

JOAN DAMETO I VICENÇ MUT I ARMENGOL

277. *Prospecto. Historia General del Reino de Mallorca escrita por los cronistas D. Juan Dameto, D. Vicente Mut y D. Gerónimo Alemany. Segunda edición corregida e ilustrada con abundantes notas y documentos y continuada hasta nuestros días por el Dr. D. Miguel Moragues... y D. - - - - Palma, Imprenta Nacional a cargo de D. Juan Guasp y Pascual, 1839. 7 p., 20 cm.*

278. *Historia General del Reino de Mallorca escrita por los cronistas D. Juan Dameto, D. Vicente Mut y D. Gerónimo Alemany. Segunda edición corregida e ilustrada con abundantes notas y documentos y continuada hasta nuestros días por el D. Miguel Moragues... y D. - - - - Palma, Imprenta Nacional a cargo de D. Juan Guasp y Pascual, 1840-1841. Tres volums. 21 cm. I: 1840, XXXVIII + 1 f. + 776 p. + 2 f. + 6 lám.; II: 1841, 2 f. + 4 lám. + 777-1306 p. + 3 f.; III: 1841, XXIII + 1-730 p. + 1 map. pleg. + 18 lám.*

La crònica de Dameto va amb notes, la de Mut sense. La d'Alemany no es publicá. L'obra completa havia de constar de sis volums.

Bibl.: Manuel Calvo Marcos. *Catálogo de la Biblioteca del Congreso de los Diputados*. Madrid, 1889, p. 310.—Jaume Cabanellas. *Le cicerone français a Palma de Majorque*. Palma, Imprimerie de P. J. Umbert, 1845, p. 8.—"El Propagador Balear" 40, 20 octubre 1847, 4-5.

279. *Nota 24 relativa a la página 25 de la Historia General de Mallorca por el cronista D. Juan Dameto, y reimpressa con notas en*

1840 por el Dr. D. Miguel Moragues Pro. y D. - - - Sobre la catedral de Palma. S.l. [Palma], s.i., s.d. [1841?] 2 f., 21 cm.

Bibl.: No citat per Palau.

280. (Col·lecció de 12 làmines extretes de la *Historia General*). S.l. [Felanitx], s.i., s.d. [197.?] Edició facsímil, furtiva. Les làmines estan colorejades.

JAUME FEBRER

281. *Trobes de Mossèn Jaime Febrer*. "Almacén de Frutos Literarios" 15, 9 abril 1846, 225-235; 16 abril 1846, 241-246; 17, 23 abril 1846, 265-272; 18, 30 abril 1846, 272-280; 19, 7 maig 1846, 289-296; 19 [20], 7 [14] maig 1846, 305-340; 21, 21 maig 1846, 321-328; 22, 28 maig 1846, 337-344; 23, 4 juny 1846, 353-359; 28, 9 juliol 1846, 433-448; 30, 23 juliol 1846, 465-480 32, 6 agost 1846, 497-512; 33 [34], 13 [20] agost 1846, 528-544; 37, 10 setembre 1846, 577-592. Edició incompleta. Darrer epígraf: CCXL.

Bibl.: BBM. *Troves de mossen Jaime Febrer cavaller en que tracta dels linatges de la conquesta de Valencia y son regne. Copiada por el P. Lector Jubilado Fr. Agustín de Arques Jover ... en Valencia año 1778*. Manuscrit, 200 x 146, paginat fins a la pàgina 200. Probablement procedeix de la biblioteca dels Comtes de Peralada i fou l'exemplar usat per Bover per fer-ne l'edició.— MARB *Fragments dels apunts manuscrits de Bover*.—"El Propagador Balear" 1, 6 maig 1846, 4-5.

282. *Al señor Don Luis María Ramírez de las Casas-Deza*. "El Propagador Balear" 1, 6 maig 1846, 5. Sobre la publicació a "Almacén de Frutos Literarios" de les *Troves*.

283. *Trovas de Mossen Jaime Febrer que tratan de los conquistadores de Valencia, nueva edición, hecha con presencia de la primera y de un manuscrito antiguo, e ilustrada con notas por D. - - -* Palma, Imprenta de Pedro José Gelabert, 1848. XXIV + 312 p. + 14 lám. + 2 lám. interc. Edició completa.

184. *Trovas de Mossen Jaime Febrer sobre los caballeros que vieron con el Rey Don Jaime a la conquista de Valencia. Nueva edición basada en la primera y segunda, especialmente en la editada en Palma de Mallorca en 1848, por - - -* Valencia, Tip. Pascual Quiles, 1967. 617 p., 1 f. Amb un *Pròleg a la present edició* en català i castellà signat per *Els editors*, i unes *Adiciones del editor*. Edició de tres-cents exemplars numerats.

285. *Trovas de Mossen Jaime Febrer que tratan de los conquistadores de Valencia, nueva edición, hecha con presencia de la primera y de un manuscrito antiguo, e ilustrada con notas por D. - - -* Palma, Imprenta de Pedro José Gelabert, 1848. S. l. [València], s. i., s. d. [197...?]. XXIV + 312 p. + 14 lám. + 2 f. Facsímil, edició futriva. Sense les làmines intercalades ni la portada original.

Existeix una altra edició de les *Troves*, no consultada, de la qual desconeixem si és boveriana o no: *Repertorio de los apellidos y escudos correspondientes a cada uno de los caballeros que vinieron a la conquista*. Valencia, 1869.²³

GASPAR MELCHOR DE JOVELLANOS

286. *Descripción topográfica de la escena o vista de la isla de Mallorca observada desde el castillo de Bellver*. [Amb notes de Bover] In: *Obras de D. Gaspar Melchor de Jovellanos relativas a la isla de Mallorca anotadas por G. Rosselló y P. Estelrich*. Palma, Impr de Vda. e Hijos de P.J. Gelabert, 1889. Tomo I, p. 1-95, únic publicat.

287. *Descripción topográfica de la escena o Vista de la Isla de Mallorca observada desde el Castillo de Bellver. Con una adición de D. Pedro Estelrich y unas notas de D. - - -* Palma, Ed. Mallorquina de Francisco Pons, 1945. 76 p., 15,5 cm. (Biblioteca Balear, 4).²⁴

Per a la primera edició boveriana del text vg. 76.

5.2. TRADUCCIONS.

JOSEP PUEYO I PUEYO

288. *La empresa de Argel por las Armas Españolas en 1775. Poema en francés de D. José Pueyo y Pueyo, Marqués de Campo Franco; traducido al castellano por - - -* Palma, Imprenta Nacional regentada por D. Juan Guasp, 1838. 8 p., 22 cm. Amb una nota històrica de Bover.

²³ Segons Palau (87042-87043) les primeres edicions de les *Troves* són: *Trobes de Mosen Jaume Febrer... en que tracta dels llinatges de la conquesta de la ciutat de València e son Regne*. València, Imprenta del Diari, 1796; i *Trobas, con la traducción castellana, en tres cuadernos*. València, Imp. del Diario, 1 septiembre 1791 a 1795. *Quaderno segundo de las Trobas*. València, En la Imp. del Diario, 1797. *Quaderno tercero*, (Biblioteca de Catalunya).

²⁴ Vg. Juan M. Fiol Guiscafré. *Bibliografía mallorquina de Jovellanos*. In: Angel R. Fernández y González. *Jovellanos y Mallorca*. Palma de Mallorca, 1974, p. 181-205.

Existeixen altres edicions de la *Descripción* —les 52 g, 52 h, 52 i, 52 j de la relació de Fiol— que no hem consultat i no sabem si son boverianes o no.

6. OBRES NO LOCALITZADES.

289. *Descripción*. Imp. Nacional de Juan Guasp, 1839. 2 f.
Bibl.: Citat per T. Ripoll, sense més dades. No citat per Palau.

Sembla esser que Bover publicà en vida seva les següents obres que no hem sabut trobar: les biografies de Virgili i Puteu, *Silloge Musei Boveriani* i un volum de *Poesías fugitivas* amb el pseudònim de Cleandro Lirceo. "El Correo: Periódico Literario y Mercantil" donava compte al n.º 482 de 10 d'agost de 1831, p. 2, de "*dos diccionarios — de Bover — que se están imprimiendo*".

Tenim notícia d'altres obres de les quals desconeixem si s'arribaren a publicar o no. Són:

—*Elementos de Historia Universal para los niños*. Luis M.ª Ramírez y de las Casas-Deza en una carta dirigida a Bover i datada a Madrid el 20 de juny de 1853 li diu: "*He visto los Elementos de Historia Universal que divididos en lecciones breves y acomodadas a la capacidad de los niños ha compuesto V.*". (MARB: Biblioteca).—No figura a cap de les edicions coetànies consultades del *Catálogo de las obras aprobadas y justipreciadas para la enseñanza en las escuelas de instrucción primaria*.

—*Compendio de la historia de España desde los siglos más remotos hasta nuestros días*. Utilitzat per Félix Ponzoa per redactar la *Cronología de los reyes godos de la seva Historia de la dominación de los árabes*. Vg. 87-90. L'any 1848 Bover tenia el manuscrit preparat per a la imprenta.

—*Disertación histórica sobre la parte que tuvieron los Mallorquines en las guerras de los Reyes de Castilla*.

—*Memoria sobre el fomento de la Pesca. Su origen y adelantos*.

—*De la Religión que profesaron los Baleares hasta la aparición del Cristianismo en estas Islas, en cuya obra se trata por incidencia de sus usos, costumbres y ceremonias gentílicas*.

—*Diccionario manual Mallorquín-Castellano*.

—*Historia natural de las Baleares*.

—*Memoria para ayudar a formar una historia crítica y completa de los soberanos que en distintas épocas dominaron estas islas*. Emprat per Gaietà Socias a *Reyes de Mallorca*,²⁵vg. infra.

—*Apuntes para la Formación de un apellidario heráldico mallorquín*. (MARB: Biblioteca. Ms. 89 f. + apèndix de 35 f.).

²⁵ "El Propagador Balear" 31 maig 1836.

- Aves que se conocen en Mallorca*. (MARB: Biblioteca, ms.).
- Peces y mariscos de nuestros mares*. (MARB: Biblioteca, ms.).
- Apellidos de Mallorca*. (MARB: Biblioteca, ms.).
- ¡Quién lo pensara! pieza dramática en un acto en prosa*.
- D. José o el Juez y Parte*. Comèdia.
- La Laguna navegable o los raptos de Juanito*. Comèdia.
- La Higuera misteriosa*. Comèdia.²⁶

7. APORTACIÓ BIBLIOGRÀFICA PER A UNA BIOGRAFIA DE BOVER.²⁷

—“El Trono y la Nobleza” 34, juny 1847, 257-258; 42, agost 1847, 324. Notícies sobre la seva entrada la redacció i sobre la concessió de la Creu de l'Ordre de Sant Joan de Jerusalem.

—N. P. D. *Biografía del Ilmo. Señor D. Joaquín María Bover de Rosselló, cronista de Mallorca*. “El Trono y la Nobleza” 1848: 81, 635-636; 83, 653-654; 85, 666-668; 86, 674-676. Dedicada al Excmo. Sr. D. Francisco Pacheco.

—D. N. P. D. *Biografía del M. I. Señor D. Joaquín María Bover de Rosselló, dedicada al Excmo. Señor D. Joaquín Francisco Pacheco por..., publicada en el periódico el Trono y la Nobleza, que dirige D. Manuel Ovílo y Otero*. Madrid, Imprenta de Don Baltasar González, 1848.

—Enrique Gil y Prats. *El caballero sanjuanista D. Joaquín María Bover de Rosselló, escritor mallorquín*. “El Trono y la Nobleza” 1848: 20, 161-162; 21, 168-169. El text es publicà posteriorment a qualque part que no hem sabut localitzar, d'aquesta publicació se'n feren separatament anònimes sense indicació del lloc, impremta ni any, tan sols les pàgines (20,5 x 14 cm.) van numerades: 31-36. No porta el retrat de Bover que figura a l'edició de “El Trono y la Nobleza”.

—Manuel García y Muñoz. *Al Señor Don Joaquín María Bover entre los arcades de Roma Cleandro Lirceo, Caballero de la Inclita Orden de San Juan de Jerusalem en la veneranda lengua de Aragón, individuo de la Real Academia de la Historia, etc.* “El Trono y la Nobleza” 79 (1848) 623-624. Publicat amb anterioritat a “El Noticiero” de

²⁶ Certa comèdia de Bover s'havia de publicar al butlletí (“El Propagador de la Libertad”, no localitzat) de la Societat Filodramàtica de Barcelona, de la qual n'era membre des del 20 de desembre de 1836.

²⁷ A títol d'aproximació.—No s'inclouen certes obres ja citades als comentaris de les edicions boverianes.

18 desembre 1847, no consultat; i amb el títol de *Al Sr. Joaquín María Bover* a Palma, Imprenta de P. J. Gelabert, s. d.

—*Guía de forasteros en las Islas Baleares*. 1841 i ss.

—Joaquín Maximiliano Gibert. *Discurso pronunciado en el solemne acto de la apertura de la Biblioteca Provincial y del Instituto de Segunda enseñanza de las Baleares que tuvo lugar el día 1.º de octubre de 1847*. Palma, Imprenta a cargo de D. Juan Guasp. 1847.

—“El Fénix” Periódico literario y pintoresco. Valencia, 30 juliol 1848. No consultat.

—“La Antología Española” n.º 3, p. 84. No consultat.

—“El Artista”, vol. 3 p. 59. No consultat.

—P. M. M. *Al Sr. D. Joaquín María Bover*. Palma, imprenta de Pedro José Gelabert, s. d. [1849]. Altra ed.: “Diario Constitucional de Palma de Mallorca” 10, 10 octubre 1849, 3.

—P. C. V. *El desagravio*. S. l. [Palma], s. i., s. d.

—Miguel Font i Muntaner. [Certificació notarial de tots els títols, diplomes, distincions, etc. gaudits per Bover]. S. l. [Palma], s. i., s. d. [1850]. A la vegada és un inventari quasi exhaustiu i una mena de fulla de servicis.

—Francisco Servera [Jaume]. *Doña Elvira de Belloch o Hay nobles que nobles son. Drama original en tres actos y en verso*. Palma, Imprenta de Pedro José Gelabert, Enero de 1851. Obra dedicada a Bover.

—“Diario de Palma” 77, 1 abril 1865, 3. Nota necrològica a la memòria de Bover.

—[J.] G.[arau]. *D. Joaquín M. Bover y D. Antonio Furió*. BSAL III (1889) 19-21.

—Antonio Pons Pastor. *En Cuadrado a Madrid. Correspondència amb D. Tomàs Aguiló*. BSAL XX (1924-1925) 321-359; XXI (1926-1927) 1-4, 27-31, 54-58, 91-95, 119-121.

—N. P. D. *Biografía del M. I. Señor Don Joaquín María Bover de Rosselló*. BSAL XXII (1928) 77-79, 86-88, 116-118. Reedició.

—Joan Pons i Marquès. *Correspondència de Pau Piferrer i Tomàs Aguiló*. BSAL XXIV (1932-1933) 325-334, 365-376.

—Bartomeu Rosselló Porcel. *Medallons. Joaquim M. Bover*. In: *Almanac de les Lletres*, Mallorca, 1932, p. 66. Reproduït amb el títol *Tres poemes. I. Medallons. Joaquim M. Bover* a “Lluc” 586 (1970) 15.

—Id. *Inicis de la Renaixença. Joaquim M. Bover*. “El Dia” 10 desembre 1933. Reproduït a “Lluc” 604-605 (1971) 27.

—Antoni Pons Pastor. *Els nostres renaixentistes i el seu temps*. “La Nostra Terra” 1933, p. 127-142.

—Juan Llabrés Bernal. *Noticias y relaciones históricas de Mallorca. Siglo XIX. Tomo II: 1821-1840; Tomo III: 1841-1860; Tomo IV: 1861-1870*. Palma de Mallorca, 1959, 1962, 1966.

—Bernat Vidal i Tomàs. *Bover en Santanyí. En el centenari de su muerte*. "Santanyí" 173 (1965) 1 i 3.

—*Diccionari Biogràfic*. Barcelona, Albertí, 1966. Vol. I, s.v. *Bover de Rosselló*, p. 348-349.

—*Salvat Català. Diccionari Enciclopèdic*. Barcelona, 1968, vol. 1; Segona ed., 1974, vol. II. S. v. *Bover de Rosselló*.

—Alvaro Santamaría. *José María Quadrado, historiador*. "Mayurqa" 3-4 (1970) 99-225. En aquesta obra i en *El valle de Sóller* (Sóller, 1971) s'hi troba la crítica més ferotge de la persona i de l'obra de Bover, feta en el que va de segle. Les paraules de l'autor no desdiuen gens, al contrari, tal volta superin, a les dels enemics més exaltats de don Xim Maria del segle passat.

—Bernat Vidal i Tomàs. *Requisitòria*. "Felanitx" 1693 (1970) 3.

—Ramon Rosselló Vaquer. *Dues cartes del metge Alió*. "Felanitx" 1695 (1970) 7.

—Miquel Pons i Bonet. *Un autògraf del metge Alió*. "Felanitx" 1695 (1970) 7.

—Josep Massot i Muntaner. *Joaquim M. Bover vist per Bartomeu Rosselló-Pòrcel*. "Lluc" 604-605 (1971) 25-26.

—Id. *Bover de Rosselló, Joaquim*. In: *Gran Enciclopèdia Catalana*. Barcelona, 1971, vol. 3, p. 786.

—Id. *Els mallorquins i la llengua autòctona*. Barcelona, 1972.

—Id. *Trenta anys d'Estudis sobre la Llengua i la Literatura Catalanes (1950-1980)*. II. *La Literatura. De l'edat mitjana a la Renaixença*. Montserrat, 1980.

—*Salvat Universal*. Barcelona, 1975. Vol. 5, s. v. *Bover y de Rosselló, Joaquín María*. Dóna erròniament Palma de Mallorca com a lloc de naixement.

—*Petit Curial Enciclopèdic*. Barcelona, 1979. S. v. *Bover de Rosselló, Joaquim M.* p. 246.

—Ramon Grau i Marina López. *Bover de Rosselló, Joaquim M.* In: Francesc Artau, Pere Gabriel, Enric Lluch i Francesc Roca. *Ictineu. Diccionari de les Ciències de la Societat als Països Catalans. Segles XVIII-XX*. Barcelona, 1979, p. 92-93.

—J. M. Benet i Jornet. *Bover de Rosselló, Joaquim M.* In: Joaquim Molas i Josep Massot i Muntaner. *Diccionari de la Literatura Catalana*. Barcelona, 1979, p. 108-109.

—*Enciclopedia Universal Ilustrada Europea-Americana*. Barcelona, Hijos de J. Espasa, s. d. v. 9, s. v. *Bover de Rosselló, (Joaquín María)*, p. 474-475.

Bover proporcionà dades de tipus històric a multitud de literats i investigadors del seu temps, entre ells:

—Joan Reinés i Ferrer.

La perla de Alcutia o sea el asedio de esta ciudad por los comu-neros en 1521 y 1522. Novela histórica seguida de la historia compendiada de Alcutia. Palma, Imprenta de D. Felipe Guasp y Barberí, 1854.

—Francisco Piferrer.

Nobiliario de los reinos y señorios de España. Contiene las armas y blasones de los reinos, provincias, ciudades, villas y principales pueblos de España, con todos los apellidos que se encuentran en los tratados de heráldica y nobiliaria más autorizados... Madrid, Aguado, 1855-1860. 6 vol.

—Cayetano Rosell López.

Historia del combate naval de Lepanto y juicio de la importancia y consecuencias de aquel suceso. Madrid, Imprenta de la Real Academia de la Historia a cargo de José Rodríguez, 1853; *Crónica General de España, o sea, historia ilustrada y descriptiva de sus provincias, sus poblaciones más importantes y posesiones de ultramar. Obra dirigida por...* Madrid, 1865-1871. 52 parts en 14 vols.

—Las Glorias Nacionales.

Grande Historia Universal de todos los reinos, provincias, islas y colonias de la Monarquía Española, desde los tiempos primitivos hasta el año de 1852. Madrid, José Cuesta, y Barcelona, Luis Tassó, 1852-54. 6 vols.

—José Fernández de la Fuente y Acevedo.

Memoria histórica crítica del célebre combate naval y victoria de Lepanto. Madrid, Imp. de A. Vicente, 1853.

—Catálogo de la Real Armería.

Mandado formar por S. M. Madrid, Aguado, 1849.

—José Amador de los Ríos.

Estudios históricos, políticos y literarios sobre los judíos de España. Madrid, Imp. M. Díaz, i París, 1861.

—Martín Fernández de Navarrete.

Discurso...Real Academia de la Historia. Madrid, Eusebio Aguado, 1841.

—Pedro Saínz de Baranda.

Noticia de los españoles que asistieron al Concilio de Trento. In: *Colección de documentos inéditos para la Historia de España.* Vol. IX. *Documentos relativos al Concilio de Trento.*

—Jeroni Rosselló.

Lo joglar de Maylorcha. Palma, Estampa de Pere Joseph Gelabert, 1862.

—Antoni Ramis i Ramis.

Inscripciones relativas a Menorca y noticia de varios monumentos descubiertos en ella. Mahón, Imprenta de Pedro Antonio Serra, agosto de 1833; *Idea del antiguo directorio o libro de los Bailes y Amostazenes de la isla y suplemento al Pariatje.* Mahón, Imp. de Pedro Antonio Serra, 1832.

—Joan Josep Amengual.

Nuevo diccionario mallorquín-castellano-latín. Palma, Imprenta y Librería de Juan Colomar, 1858-1878.

—D. - H. - J. - Henry.

Histoire de Roussillon. Comprenant l'histoire du royaume de Majorque. París. Imprimerie Royale, 1835.

—Jean de Gazanyola.

Histoire de Roussillon. Perpignan, J. - B. Alzine, 1857.

—A. Germain.

Histoire de la Commune de Montpellier depuis ses origines jusqu'à son incorporation définitive a la monarchie française... Montpellier, Imp. de Jean Martel Ainé, 1851.

—Pascual Madoz.

Diccionario geográfico-estadístico de España y de sus posesiones de Ultramar. Madrid, 1846. 2.º ed.

—George Sand.

Un hivern a Majorque. — Spiridon. París, Calmann Lévy, s. d.; *Voyage a Majorque.* París, Ed. J. Hetzel, s. d.

—Eugène Sue.

Le Juif Errant. "Le Constitutionnel" 1844.

- Modesto Lafuente y Zamalloa.
Historia General de España. Madrid, 1850-1867.
- Gaietà Socias.
Reyes de Mallorca. Palma, Imprenta de Pedro José Gelabert, 1852.
- Pablo Piferrer.
Recuerdos y Bellezas de España. Mallorca. S. I., s. i., s. d. [1842].
- J. B. Laurens.
Souvenirs d'un voyage d'art a l'ile de Majorque. París, Arthur Bertrand, 1840.
- Antoni Furió i Sastre.
Diccionario histórico de los ilustres profesores de las Bellas Artes en Mallorca. Palma, Por Gelabert y Villalonga socios, 1839; *Carta histórico-crítica sobre el lugar donde estuvo situada la antigua Pollentia en la época que los romanos dominaron la isla de Mallorca*. Palma, Librería de D. Felipe Guasp, 1839.
- Alvaro Campaner y Fuertes.
Cronicón maioricense. Noticias y relaciones históricas de Mallorca desde 1229 a 1800, extraídas de las apuntes, diarios, misceláneas y obras manuscritas de D. Guillermo Terrassa, ... D. Joaquín M. Bover... Palma de Mallorca, Tip. Juan Colomar, 1881.
- Ramón Medel.
El Blasón Español o la Ciencia Heráldica. Escudos de armas de los diferentes reinos en que se ha dividido España y de las familias nobles de la misma. Barcelona, Imp. de J. Guerrero, 1846; *Manual del viajero en Palma de Mallorca*, o. c.
- Miguel Moragues.
Discurso gratulatorio que D.... dijo en la solemne función que la Real Casa de Venerables consagró en su iglesia al Altísimo bajo los auspicios de la Gloriosa Virgen y Mártir Santa Cristina en la mañana del 24 de julio de 1836. Palma, Imprenta Real regentada por Don Juan Guasp, 1836.
- Manuel Ovilo y Otero.
Catálogo alfabético de las personas que se han señalado más por sus circunstancias buenas o malas desde el año 1200 hasta el de 1851 con una reseña más o menos extensa según el mérito del individuo... Obra

compuesta en presencia de las escritas por N. Nicolás Antonio Martí, Bover... Madrid, Imprenta que fue de Operarios a cargo de D. F. R. del Castillo, 1852, publicat per entregues; entre altres obres de caire històric i biogràfic.

—Juan Cortada.

Viaje a la isla de Mallorca en el estío de 1845, o. c.

—Josep M.ª Quadrado.

Poetas mallorquines. “La Palma” 29 (1841) 229-234, entre altres obres.

—Jaume Cabanellas.

Le cicerone français a Palma de Majorque, o. c.

—Ch. de Tourtoulon.

Les français aux expéditions de Majorque et de Valence sous Jacques le Conquerant, roi d'Aragon (1229-1238). “Revue Nobiliaire” 1866.

—W. G. Heine, Diego Clemencín, Basilio Sebastián Castellanos de Losada, Miquel Salvà i Munar, Joseph Tastu, Francesc Pons, Ignasi Alió, Marià Cubí i Soler, Félix Ponzoa Cebrián...

JAUME BOVER

Desembre, 1980.

ABREVIATURES

BSAL = Bolletí de la Societat Arqueològica Lulliana.

BBM = Biblioteca B. March.

MARB = Manuel Antoni Ripoll i Billón.

BEC = *Biografía Eclesiástica Completa*.

RALB = Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.

Per error la numeració de les obres passa del 90b a 100.